

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 15.

Måndagen den 8 Mars.

Kl. 7 e. m.

I början af detta sammanträde ledde Herr vice Talmannen Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Upplästes till justering och godkändes protokollet för den 1 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse N:o 5 till fullmäktige i Riksgäldskontoret, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1874 års riksdag.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändring af nuvarande lydelse af 22 § Regeringsformen.

§ 4.

Skedde föredragning af Kongl. Maj:ts å Kammarens bord hvilande nådiga proposition, angående indragning af Kommerskollegium och inrättande i dess ställe af ett nytt embetsverk, benämndt Kongl. Styrelsen för handeln och näringarne.

*K. M:ts prop.
om Kommer-
kollegii in-
dragning.*

I anledning af denna Kongl. proposition anförde:

Herr Boman: Då jag nu anhåller att få yttra några ord vid remissen af den Kongl. propositionen, så ber jag att få förutskicka den förklaring, att jag icke ämnar ingå i någon granskning af pro-

K. M:s prop.
ou. Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)

positionen i sin helhet, utan endast göra några erinringar med anledning af hvad som der förekommer rörande styrelsen och ledningen af de tekniska undervisningsanstalterna i riket. Såsom det torde vara bekant, lyda de tekniska elementarläroverken för närvarande under Kommerskollegium; och som vi se af det statsrådsprotokoll, som är bifogadt den Kongl. propositionen i ämnet, så skulle dessa läroverk framgent komma att sortera under den nya styrelsen för handel och näringar. Dermed kan visserligen mycket väl förena sig tanken på en god skolstyrelse. Men det ligger i sakens natur, att ett embetsverk, konstrueradt såsom detta, för vissa administrativa göromål, icke såsom *sådant* kan utgöra en lämplig öfverstyrelse för rikets tekniska undervisningsanstalter, utan måste, för att kunna nöjaktigt fullgöra ett dylikt uppdrag, ovilkorligen med sig förena personer, som egna eller egnat sig åt undervisningsväsendet. En dylik öfverstyrelse bör med oaflåten uppmärksamhet följa den tekniska undervisningen, öfvervaka och befrämja dess utveckling i tidsenlig riktning, anskaffa undervisningsmateriel, anvisa läroböcker o. s. v. Det framgår äfven af det yttrande, som åtföljer den Kongl. propositionen, att Regeringens afsigt varit sådan; men en fullständig plan för upprättandet af den ifrågavarande öfverstyrelsen har icke blifvit framlagd och kan icke framläggas förrän i sammanhang med ett förslag om ordnandet af den tekniska undervisningen i sin helhet.

Som emellertid Stats-Utskottet, till hvars behandling ärendet väl lärer blifva hänvisadt, utan tvifvel kommer att ingå i pröfning af arbetets fördelning inom den föreslagna styrelsen, så har jag ansett det vara skäl att fästa Utskottets uppmärksamhet derpå, att den föreslagna styrelsen för handel och näringar icke kan anses vara fullt organiserad, förrän den blifvit förfullständigad med en öfverstyrelse för den tekniska elementarundervisningen; och jag har trott mig böra göra detta nu, på det Utskottet icke må komma att föreslå sådana stadganden, hvarigenom en dylik anordning skulle försvåras eller omöjliggöras.

Herr Jöns Pehrsson: Då det är klart, att nu föredragna Kongl. proposition kommer att till Stats-Utskottet hänvisas för att der vinna omsorgsfull behandling, kunde det vara öfverflödigt att nu yttra något om denna proposition; men då densamma redan vid första påseendet förefaller så, minst sagdt, besynnerlig, att jag ej kan tiga, ber jag om några ögonblicks uppmärksamhet. Af den Kongl. propositionen framgår tydligen, att, om Andra Kammaren verkligen önskar framgång åt sina framställningar rörande omorganisationen af ett eller annat embetsverk, Kammaren gör klokast i att alldeles tiga stilla och icke göra några antydningar om den riktning, hvari Kammaren önskar omorganisationen verkstald.

Hvad sakens ekonomiska sida beträffar, måste jag erkänna, att jag ej har klart för mig, huru stor eller liten vinst för statsverket antagandet af föreliggande förslag skulle medföra, men egendomligt måste det förefalla, att, på samma gång man föreslår inrättandet af en "styrelse för handeln och näringarne", man äfven föreslår särskildt

anslag för "Bergsstaten", liksom om bergshandteringen icke vore en näring. Det vore besynnerligt om ej frågor rörande bergshandteringen beqvämliken kunde handläggas af den nya styrelsen för handeln och näringsarne. Ännu en sak vill jag påpeka, hvilken jag ock hoppas det Utskott, som får behandlingen af ifrågavarande Kongl. proposition sig uppträde, tager i betraktande, den nemligen, om ej de statistiska redogörelser, som till hufvudsaklig del ingå i Kommerskollegii göromål, lämpligen kunde på Statistiska centralbyrån öfverflyttas.

*K. Mits proj.
om Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)*

Är nu föreliggande organisationsförslag så beskaffadt, att man hvarken i ekonomiskt eller praktiskt hänseende kan vänta någon vinst af dess antagande, så är väl bättre att låta förblifva vid det gamla, än att antaga ett förslag, hvarigenom man för handeln och näringsarne skulle erhålla en styrelse, så inrättad, att en enda person utöfvar beslutanderätten.

Friherre von Schulzenheim: Då man efter många års eller nästan ett halft sekels sträfvanden ändtligen kommit så långt, att ett förslag angående omorganisation eller indragning af Kommerskollegium blifvit Riksdagen förelagdt, kunde man med skäl hoppas, att frågan i detta förslag skulle vara så fullständigt utredd, att mycket ej skulle behöfva tilläggas. Beklagligen kan jag ej säga så vara förhållandet. Då jag emellertid först på morgonen i dag fick veta, att Kammarerna i afton hade sammanträdde, och föredragningslistan dessutom upptager en mängd viktiga frågor, som äro färdiga till afgörande, har jag ej medhunnit att tillräckligt sätta mig in i föreliggande fråga, för att kunna *ni* så utförligt, som jag skulle vilja, yttra mig om densamma. De akter, som angå frågan, gå nemligen tillbaka ända till år 1809 och äro af den omfattning, att någon rekapitulation deraf icke nu kan ifrågakomma.

Jag hoppas emellertid att Stats-Utskottet skall egna frågan sin synnerliga uppmärksamhet. Då emellertid den mängd af göromål, hvarmed Stats-Utskottet är öfverhopadt, åtminstone för en stor del af Utskottets ledamöter utgör ett hinder att åt denna fråga egna så mycken tid, jag skulle önska, är det måhända icke ur vägen att vid remissen af den Kongl. propositionen göra några anmärkningar, dem jag anhåller att få propositionen bifogade. Jag skulle väl kunna hafva, såsom en annan talare inom denna Kammar vid ett föregående tillfälle gjort, väntat att afgifva detta mitt anförande till det plenum, som infaller *näst efter* remissen af den Kongl. propositionen, men då jag fruktar, att detta kunde inleda oss i en alltför oriktig praxis, inskränker jag mig till att följa den vedertagna ordningens regler, då jag icke vill beträda en väg, som jag icke kan gilla.

Hvad jag i första hand har att uttrycka, är min tacksamhet och glädje, att denna fråga kommer från regeringen i ett skick, som åtminstone i någon mån lämpar sig för frågans behandling, och att syftningen af den Kongl. propositionen verkligen är att upphäfva eller att jemte Riksdagen förena sig i upphäfvandet af Kommerskollegium, såsom kollegialt embetsverk. Hvad speciellt rör *titeln* på det föreslagna embetsverket, i Kommerskollegii ställe, anser jag denna icke

K. Mats prop.
om Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)

så riktigt vald; men det är emellertid af föga betydelse, huru ett embetsverk benämnes, det må heta "Kongl. Styrelsen för handeln och näringarne," fastän det lika väl kunde benämnas "Kongl. Styrelsen för handel, industri, bergsbruk och andra näringar", blott det finnes vara fördelaktigt för de grenar det omfattar. Likasom jag hoppas, att ett särskildt departement för jordbruk, kommunikationer och allmänna arbeten omsider må komma till stånd, anser jag äfven önskvärdt, att ärenden, som röra handel och bergsbruk m. m., må fördelas emellan de båda rivaliserande departementena — Finans- och Civil-departementet. Men detta är en förhoppning, med hvilken jag anser, att vi nu icke kunna sysselsätta oss. Hvad jag särdeles gläder mig åt, är att Kongl. Maj:t icke helt och hållet grundat sitt förslag på betänkanDET från den komité, som yttrar sig i frågan. Om denna komités sammansättning har redan förut blifvit ordadt, och att, då riktningen af dess arbeten skulle vara i så hög grad byråkratisk, dess förslag icke skulle befinnas antagligt, är en naturlig följd deraf; men regeringen har lyckligtvis kunnat delvis förbise komiterades förslag och följa en bättre väg. För att förklara och berättiga det yttrande, jag haft om detta komitébetänkande, anhåller jag att få citera ett par rader, hvilka jag anser till fyllest rättfärdiga en dylik förklaring. De förefinnas uti senare delen af betänkaudet och antydas i slutet af den Kongl. propositionen. Anmärkningar hafva länge blifvit gjorda emot Kommerskollegium, detta gamla delikata embetsverk, som alltför mycket sysselsatt sig med rent administrativa och juridiskt administrativa ämnen, utau att likväl meddela sig med näringsidkarne sjelfve, samt varit så okunnigt om näringarnes ståndpunkt i vårt land, att uti de tabeller, som inom embetsverket upprättades, rubriker saknades för näringar, hvilka under decennier inom landet existerat. Om t. ex. en fabriksidkare icke sjelf gjorde sig besvär att uppgifva beloppet och karakteren af sin tillverkningsprodukt, saknades också uppgiften derom, enär kollegiet icke gjorde sig mödan att derom taga kännedom. Det är t. ex. nog samt bekant, att inom Westmanland och Helsingland funnos utmärkta bessemerverk, hvilkas tillverkning sålunda icke ens omnämndes.

När nu komiterade tillstyrkt att följa andra länders exempel och åstadkomma hvad som i de flesta af dem finnes, eller en institution, som borde vara rådgifvande och upplysande för regeringen med afseende å näringarne, så föreslog denna komité, att vi, följande Frankrikes exempel — hvilket har sin "Chambre de commerce," som särskildt bekostas af staten, och sina "chambres consultatives des arts et de l'industrie", i hvilka närslägtade näringar blifvit indelade i grupper, och hvilka verk stå regeringen till tjenst såsom officiella organer, men bekostas af de kretsar, som de representera — samt i enlighet med hvad jemväl inrättats inom Preussen, Österrike och Belgien samt för Würtemberg isynnerhet varit af särskildt gagn, skulle åstadkomma en likartad institution af rådgifvande och upplysande deputerade för näringarne, industri, handel och teknik. Då föreslår komitén — hvad som redan äfven, som sagdt, antydes i Kongl. Maj:ts förslag — att i Sverige skall vid styrelsens sida ställas en "korporation bestående af insigts-

fulla och erfarna ombud för näringarne och yrkesbildningen.“ Komitén fortsätter: “Af dessa ombud, hvilkas antal lämpligen kunde bestämmas till 14, hafva komiterade ansett att 2 borde utses af styrelsen för teknologiska institutet bland institutets lärare och 2 af bruks societeten bland idkare af bergshandteringen samt öfrige 10 väljas af stadsfullmäktige i Stockholm och Göteborg jemte rikets tre städer af första klassen, nemligen Malmö, Norrköping och Gefle på det sätt, att hvarje stadsfullmäktig bland industriidkare i riket utsåge ett ombud för handels- och sjöfartsnäringarne samt ett ombud för fabriks- och handverksnäringarne.“ Skall sammansättningen af af denna “näringsnämnd“ eller hvad den må komma att kallas blifva sådan, då frågar jag Herrar representanter t. ex. för de sju häradena af Westergötland, om de icke anse att åtskilliga brancher inom vår inhemska industri — exempelvis trämassfabrikationen och Eskilstuna och Husqvarna faktorier, färgerier och garfverier på landet, väfnadsindustrien och husslöjden — der böra erhålla målsmän!

Jag skall emellertid icke längre uppehålla mig vid denna sida af saken, utan i största korthet uttrycka min glädje öfver att regeringen genom föreliggande proposition icke blott visat sig hafva öfvergifvit den kollegiala formen med dess här af tjänstemän, utan äfven lagt i dagen en viss benägenhet att följa andra länders exempel och sätta den blifvande styrelsen i beröring med näringsinsigten och yrkesbildningen. Jag anser, som sagdt, denna senare sak icke fullt så utredd som jag velat, men jag finner det mindre betydande om en sak är fullkomlig strax från början, blott den rätta riktningen är inslagen. Ett eller annat år betyder för statens utveckling mindre än en dag för individen, och man gör klokt uti att låta en maskin arbeta något innan man bedömmar dess duglighet. Förenklas ett arbete, så kan man ej på förhand se huruvida under det nya skicket ändamålet till alla delar blir uppfyllt, men man kan hysa förhoppning att, i händelse Riksdagen bifaller föreliggande Kongl. proposition, och en ny styrelse för handeln och näringarne i förenkladt skick träder i verksamhet, Kongl. Maj:t icke följer det bibliska språket: den Gud gifver ett embete, den gifver han ock förmågan, utan gifver det nya embetsverket till ledare en praktisk man, som har till ögonmärke att låta reorganisationarbetet vidare fortgå på förenklings väg, så att, då — såsom jag gerna vill hoppas — ett nytt stats-departement för näringarne förr eller senare inrättas, det nya embetsverkets ledare och embetsmän icke, såsom det gamla embetsverkets, hålla emot utan verka för den nu ifrågasatta styrelsens inkorporerande såsom en byrå under det nya departementet.

Stats-Utskottet torde, som sagdt, knappast ega tillfälle att pröfva propositionen med all erforderlig noggrannhet, men med afseende å den senare delen af den Kongl. propositionen vill jag påpeka den utredning, som derutinnan lemnas oss uti ett nyligen i Kammaren utdeladt *betänkande angående den lägre tekniska undervisningen i riket*, hvilket redan af en talare på skånebänken blifvit antydt. Der finna Herrarne, sid. 100—111, en redogörelse för andra länders åtgöranden med afseende å behandlingen af ärenden, tillhörande industriens och handels områden.

*K. M:s prop.
om Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)*

*K. M:ts prop.
om Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)*

Dessa länder hafva tillfälle att på dessa områden nedläggja mera omsorg och framför allt större anslag än vi kunna; men samma organisation och arbetsindelning i dithörande embetsverk kunna vi med god vilja åstadkomma. Vi kunna visserligen icke såsom England använda 450,000 kronor årligen till belöningar åt elever vid de tekniska skolorna eller 1,200,000 kronor till patenter, men vi kunna ställa så till, att våra industriidkare sättas i tillfälle att här hemma taga kännedom om de nya uppfinningar som göras i utlandet, utan att möta stora svårigheter för att få reda på hvad som i den vägen finnes. Men, såsom det för närvarande är ställt, kunna de industriidkare, som vilja i Kommerskollegium taga kännedom om någon uppfinning, eller t. ex. det engelska stora hit donerade patentarkivet, icke erhålla den upplysning de åstunda.

De hafva icke en plats i kollegium, der de kunna kopiera ritningar, eller få så mycken dager vid ett fönster, att de kunna dervid få taga kännedom om ritningar och tabeller, rörande de i andra länder rådande förhållanden, som närmast röra dem såsom industriidkare, och således äfven för landets utveckling i industrielt hänseende blifva af ofantligt gagn. Naturligtvis måsta det nya embetsverket arbeta i friskare riktning, men Herrarne böra komma i håg, att ett embetsverks riktning bestämmes af den anda, som leder det, och de lagar, det har att handhafva, och då den svenska industrien är i saknad af de allra nödvändigaste detaljlagar för sin utveckling, så är det lika nödvändigt att påskynda just sådana lagars genomförande. Jag häntyder härvid naturligtvis i första rummet på behöfvet af en ny grufvestadga, som är alldeles nödvändig för att en bergsstyrelse skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift; vidare på nödvändigheten af en ny patentlag, för att patentbyrån skall kunna nöjaktigt verka och gagna o. s. v. Men fastän allt detta icke kunnat på en gång blifva färdigt och samtidigt överlemnas till Riksdagens pröfning, böra vi dock vara nöjda med det steg framåt i en bättre riktning som tagits, och då i fråga om den utgång ett ärende får i Kamrarne så mycket i allmänhet beror på hvad Stats-Utskottet i frågan föreslagit, hoppas jag att Utskottet måtte tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så mycket hellre som densamma innehåller ett löfte, att redan vid 1876 års början den nya organisationen skulle träda i verksamhet, och således den snabbhet i ärendenas behandling, som industrien så länge suckat efter, från och med nämnda år komma densamma till godo.

Jag anhåller att detta mitt korta yttrande måtte få åtfölja den Kongl. propositionen till Stats-Utskottet.

Chefen för Kongl. Civil-departementet, Herr Statsrådet Bergström: Jag är den föregående ärade talaren mycket tacksam för det beröm, han tilldelat Kongl. Maj:ts proposition, i synnerhet hvad angick den senare delen af densamma, men jag skulle fela emot min pligt, om jag icke här öppet erkände, att komiterade, deras sammansättning må hafva varit huru byråkratisk som helst, dock haft samma uppfattning, som den, hvilken redan af 1819 års komité uttalades, att nemligen en

konselj för yrkena och näringarne borde bildas af näringsidkare och affärsmän, hvilken borde sättas i förbindelse med den myndighet, som skulle handlägga frågor rörande handeln och näringarne. Jag tror, att vid en jämförelse mellan Kongl. Maj:ts förslag och komiterades, skiljaktigheten mellan de båda förslagen i grunden icke skall befinnas så stor, som den ärade talaren antydde. Jag vill ock nämna, att den württembergiska organisationen af centralstyrelsen »für Gewerbe und Handel» varit komiterade bekant, och, såvidt jag kan finna, har den äfven föresväfvat dem vid afgifvandet af deras förslag.

Med anledning af den ärade talarens anmärkning deremot, att ett par af teknologiska institutets lärare skulle hafva plats i den omnämnda konseljen, må det tillåtas mig nämna, att samma bestämmelse finnes angående Württemberg genom stadgandet att två eller flere af dervarande tekniska instituts lärare skola hafva säte och stämma i centralstyrelsen; ja dessa lärare hafva till och med blifvit så intimt förenade med institutionen, att de fått plats i dess förvaltningsutskott. Det är visserligen möjligt, att ett bättre sätt för utseende af yrkesidkare till ledamöter i konseljen kan finnas, men att fordra det hvarje särskildt litet yrke skall bland dessa representanter hafva sitt ombud, torde dock vara allt för mycket begärtdt. Den württembergiska lagen fordrar icke annat, än att de tre grupperna, handlande, fabrikanter och små yrkesidkare, skola vara någorlunda jemnt representerade vid valen; och jag har icke i komiterades förslag funnit något, som motsäger denna tanke. Komiterade hafva nemligen alldeles icke inskränkt valbarheten till den stad, som skulle välja, och blifver det fråga om något mycket speciellt beträffande ett mindre yrke, så står det det nya embetsverket fritt att tillkalla en särskild yrkesidkare.

Som nämndt, jag är den ärade talaren tacksam för det beröm han låtit komma Kongl. Maj:ts proposition till del, men har ansett mig förpligtad att yttra det nu sagda till förmån för de komiterade.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer ej att af mig justeras.

Herr Jöns Pehrsson: Det är visserligen godt och väl, att Herr Civilministern stödt sitt förslag på komiterades utlåtande, men det torde icke behövas att fästa uppmärksamheten derpå, att Herr Civilministern nog kände de män, hvilka han förordnade till komiterade, och således på förhand temligen säkert visste, att utlåtandet skulle komma att blifva i hans smak. Den omständigheten, att komiténs utlåtande vunnit Herr Statsrådets bifall, torde vid sådant förhållande alldeles icke utgöra något giltigt skäl för Riksdagen att äfven stödja sig på detsamma.

Hvad nu angår Kongl. Maj:ts proposition, så torde mot henne åtskilliga berättigade anmärkingar kunna göras. Så t. ex. skulle, enligt den Kongl. propositionen, i det nya embetsverket komma att finnas icke mindre än tre byråchefer med hvar sin sekreterare, under det att, så vidt jag minnes rätt, i Ecklesiastikdepartementet icke finnes flere än två. Jag vet visserligen icke huruvida göromålen i det nuvarande Kommerskollegium kunna vara så stora, att, om ett nytt

*K. M:ts prop.
om Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)*

*K. M:s prop.
om Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)*

embetsverk skulle träda i dess ställe, detta verk skulle behöfva flere byråchefer och byråsekreterare än hela Ecklesiastikdepartementet, men det må åtminstone tillåtas mig betviffa, att så skulle blifva förhållandet. Vidare har generaldirektörens för det nya embetsverket lön blifvit föreslagen till 10,000 kronor. Då ingen annan generaldirektör har så hög aflöning, hoppas jag dock, att den nu ifrågavarande skall få nöja sig med ett mindre belopp. Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten på en annan omständighet, den nemligen, att man icke bör göra vår handel och våra näringar beroende af eller sammanbundna med den nya styrelsen på ett sådant sätt, att denna skulle kunna på dem utöfva något slags tryck, ty jag tror att handeln och näringarne utveckla sig bäst på fri hand, utan att hafva någon kunglig prägel. Att så är förhållandet, derpå hafva vi ett ganska talande exempel i den Kongl. Jernvägstrafikstyrelsen. Stode en affärsman i stället för en generaldirektör i spetsen för detta embetsverk, så skulle — detta är åtminstone min oförgrifliga mening — trafikförhållandena vara ordnade på ett helt annat sätt, än de nu blifvit af den Kongl. generaldirektören.

Min mening är således, att Stats-Utskottet bör noga beakta dessa förhållanden, innan det tillstyrker den Kongl. propositionen.

Öfverläggningen förklarades slutad; och blef den ifrågavarande Kongl. propositionen hänvisad till Stats-Utskottet, dit de i anledning af densamma nu afgifna yttranden jemväl skulle öfverlemnas.

§ 5.

Vidare föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet nedannämnda i Kamarens senaste sammanträde bordlagda Kongl. propositioner, nemligen:

1:o om anvisande af medel för Sveriges deltagande uti 1876 års verdensutställning i Philadelphia;

2:o angående pension å allmänna indragningsstaten för Löjtnanten vid Vesternorrlands beväring bataljon Knut Isaak Harald Arvid Silfverparre vid afgång ur krigstjensten;

3:o angående pension å allmänna indragningsstaten för Löjtnanten vid Kalmar regemente m. m. Emerik Ruuth vid afgång ur krigstjensten;

4:o angående afsöndring af jord från indragna fänriksbostället Snopptorp N:o 1 för ny folkskolebyggnad i Jäders församling af Södermanlands län;

5:o angående rättighet för Andre Kaptenen vid Andra Lifgardet Ernst Fredrik Edholm att vid afskedet komma i åtnjutande af fyllnadspension;

6:o om förhöjd pension åt Lotsdirektören C. B. Lilliehöök vid afskedstagandet; och

7:o angående anslag till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i en internationel geografisk kongress och utställning i Paris.

§ 6.

Efter föredragning dernäst af Kongl. Maj:ts proposition, angående ökad anslag till länsveterinärer samt för veterinärundervisningens behof, begärdes ordet af

*K. M:ts prop.
ang. veterinär-
väsendet.*

Herr Rossander, som anförde: I den Kongl. propositionen om statsverkets tillstånd och behof, som afgifvits till denna Riksdag, bebådades framläggandet af ett förslag om veterinärväsendets och veterinärundervisningens ordnande, men deri fannus icke någon detalj angifven, i hvad riktning eller på hvad sätt Kongl. Maj:t tänkt sig denna frågas lösning. Då man således var okunnig i detta afseende, kunde naturligtvis de, som intressera sig för frågan, af skyldig vördnad för Kongl. Maj:t icke annat än afvakta den Kongl. propositionen i ämnet, innan något förslag eller motförslag deri väcktes. Emellertid har nu efter motionstidens slut den bebådade propositionen ankommit och skall nu preliminariter behandlas. Då jag icke kan instämma i en del af samma proposition, nemligen den som rör undervisningen vid Skara veterinärinstitut, men jag på samma gång icke anser passande eller lämpligt att genom ett längre ordnande möjligen framkalla en diskussion, som skulle kuuna fördröja afgörandet af de många viktiga saker, som stå på Kammarens föredragningslista, föranlåtes jag med den rätt, som enligt 55 § Riksdags-ordningen är enskild riksdagsman medgifven, att nu väcka en motion, innehållande ett motförslag, rörande ordnande af veterinärinstitutet i Skara, och tillåter jag mig i sådant afseende föreslå: att Riksdagen, med gillande i allt öfrigt af hvad den Kongl. propositionen om ordnandet af veterinärväsendet och veterinärundervisningen innehåller, behagade för Skara veterinärskola, om denna anses böra såsom veterinärundervisningsanstalt bibehållas, besluta att anslå ett belopp af 5,560 kronor årligen, att användas på det sätt och i den syftning, som i denna min motion äro angifna.

Och aflemnade Herr Rossander derefter sin sålunda anmälda motion, hvilken, med åtecknad ordningsnummer 171, på begäran bordlades.

Den förevarande nådiga propositionen blef jemte det yttrande, Herr Rossander i anledning af densamma nu afgifvit, hänvisad till Stats-Utskottet.

§ 7.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 24—29;

Lag-Utskottets Betänkande N:o 6;

Andra Kammarens Första Tillfälliga-Utskotts Utlåtande N:is 2—5 (i samlingen N:is 9—12); samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga-Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 13).

§ 8.

Fortsattes den i sammanträdet den 6 dennes började föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 6, angående reglering af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel.

I ordningen förekom

Punkten 16,

hvilken bifölls.

Punkterna 17—20

blefvo jemväl bifallna.

Punkten 21:

*Om värfvad
trupps förläggande till
Carlskrona.*

Utskottet hade i denna punkt hemställt:

att Herr Per Nilssons uti en inom Första Kammaren väckt motion framställda förslag om förläggande till Carlskrona af värfvad trupp icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I anledning af hvad sålunda blifvit föreslaget anförde:

Herr Casparsson: Då man ser, huru utgifterna under fjerde hufvudtiteln är efter år tillväxa, så hade jag föreställt mig, att det af motionären framställda förslaget, hvarigenom en besparing af 200,000 kronor årligen skulle kunna vinnas, förtjenat mera uppmärksamhet, än som Stats-Utskottet visat detsamma. Under år 1871 utgjorde de ordinarie och extra utgifterna under denna hufvudtitel 10,526,000 kronor. Under innevarande år utgöra de 15,548,369 kronor 8 öre, d. v. s. de hafva sedan 1871 ökats med 47,7 procent; och enligt den af Stats-Utskottet för nästkommande år föreslagna staten skola de uppgå till 18,452,056 kronor 27 öre, eller en tillökning från 1871 af 75 procent. Jag tror, att dessa siffror mana till något eftersinnande. År 1871 framlades för Riksdagen en Kongl. proposition, angående ordnandet af försvarsväsendet, som af Kongl. Maj:t ansågs vara fullt betryggande; och detta förslag upptog en slutsumma, deri inbegripna kostnaderna för indelningsverket, af 17 millioner kronor. Nu äro vi för år 1876 uppe vid 18 millioner kronor, utan att, såsom vid ett föregående tillfälle af en annan talare anmärkts, vi hafva en enda man mera än förut att uppställa. Jag medgifver väl, att i dessa 18 millioner den *extra* statsregleringen under denna hufvudtitel äfven är inbegripen, hvilket icke var förhållandet med förenämnde summa, 17 millioner, deri dock omkostnaderna för indelningsverket voro upptagna. Men om man till den föreslagna *ordinarie* staten för 1876, som upptages till 11,772,300 Kr. lägger kostnaden för indelningsverket i rundt tal 4,500,000 „

Summa 16,272,300 Kr.

så äro vi för närvarande icke långt ifrån 17 millioner, förutom den extra staten för 1876 på 6,679,756 kronor, hvaraf en del redan påföljande år måste uppföras på ordinarie stat.

Jag påminner mig i anledning häraf en berättelse om en svensk ingenjör, som befann sig i Ryssland och der anmodades att uppgöra kostnadsförslag till en jernvägsanläggning. Han gjorde det med svensk noggrannhet och svensk redbarhet, sökte att iakttaga alla besparingar, som med arbetets soliditet voro förenliga, och framlade det derefter för vederbörande, men fick några dagar derefter det svar, att hans förslag icke kunde antagas. "Det förvånar mig", invände ingenjören, "ty jag tror verkligen icke att arbetet kan utföras till billigare pris än mitt förslag upptager". "Min vän", svarade man honom: "ni känner icke Ryssland; ingen människa bryr sig här om billiga förslag, öka derföre på kostnadsförslaget 50 eller 100 procent; då kan det vara något att reflektera till, och då kan ni påräkna understöd". Detta var i Ryssland! Jag är öfvertygad att den svenska Riksdagen *vill* sparsamhet, men jag tror, att den väg, man för att vinna detta ändamål inslagit, icke alltid leder till målet. Vi hade i förgår före löne-regleringen för indelta armén. Man var nöjd då man med ett par tusen kronor till några 2:dre kaptens-löner, hvilkas behöflighet man ej kan bestrida, lyckats nedpruta en summa på 4,084,772 kronor, under det man icke alls ingått i pröfning af andra långt betydligare detaljposter. I fjor tog jag mig friheten påpeka, hurusom å ett anslag till krigsskolan en besparing af 12 à 15,000 kronor utan olägenhet årligen kunde göras. Men om den saken tycktes man resonnera som het heter i ordspråket: "hvad betyder det för en kurfurste". Det är dock de organisativa åtgärderna i stort, hvarpå utgifter och besparingar äro beroende. Här är nu fråga om ett belopp af 200,000 kronor, som lätteligen skulle kunnat besparas statsverket, och jag tror att denna fråga förtjenat mer afseende, än som nu kommit den till del. "Till bemötande af motionärens förslag", heter det i betänkan-det, "torde Utskottet endast behöfva i minnet återkalla, hurusom den redan vid 1871 års lagtima riksdag väckta frågan om förflyttning till Carlskrona af fyra batterier utaf Wendes artilleriregemente sedermera efter ärendets utredning förfallit". Man har stundom sagt, att Stats-Utskottets motivering icke alltid öfverensstämmer med logikens lagar, och man kan skämta häröfver; men om man vill vara rättvis och bedömer saken allvarsamt, får man medgifva, att, med den skyndsamt hvarmed Stats-Utskottet behandlar och *måste* behandla de ärenden, som till detsamma öfverlemnas, det ganska lätt kan hända, att Utskottet emellanåt begår misstag härutiinnan. Motiven måste stundom, så att säga, skjutas i flykten, och vid sådana tillfällen skjuter man lätt bom, men hvad jag tror att man har rätt att fordra, det är, att de faktiska förhållandena icke framställas i en skef belysning.

Utskottet säger, att frågan om förflyttning till Carlskrona af 4 batterier utaf Wendes artilleriregemente *väcktes* vid 1871 års riksdag. Detta är en sanning, men endast en *half* sanning; *hela* sanningen är, att förflyttningen *bestöts* vid 1871 års riksdag på grund af en Kongl. framställning och af chefsen för Landtförsvarsdepartementet yttrande,

*Om värfvad
trupps förlägg-
ande till
Carlskrona.
(Forts.)*

Om öarfvad
trupps förläg-
gande till
Carlskrona.
(Forts.)

som åtföljde den Kongl. propositionen till 1872 års Riksdag, synes äfven att förflyttningen redan var beslutad.

Utskottet säger vidare, att frågan "efter ärendets utredning förfallit" d. v. att ärendet icke skulle varit utredt vid 1871 års riksdag. Jag förmodar att de Herrar af Kammaren, hvilka voro ledamöter af 1871 års Särskilda Utskott, skola protestera emot denna uppfattning; ty Utskottens grundlagsenliga pligt är att "bereda" ärendena, hvilket väl innefattar utredning, der så behöfves; och har här så icke skett, så vore detta eu försummelse, hvartill jag dock ej tror att Utskottets ledamöter gjort sig skyldiga, ty sedan Utskottet gillat och tillstyrkt den Kongl. proposition med endast 2:ne reservationer, antogs den af båda Kammarne.

Den här "utredningen", som talas om, skulle således antagligen förefunnits i den till 1872 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen. Mine Herrar! jag tror att denna proposition just utmärkte sig genom sin brist på utredning, och den ärade och framstående ledamot af Stats-Utskottet, som inom Första Kammaren egentligen försvarade denna Kongl. proposition, yttrade: "jag instämmer deri, att utredningen i Kongl. Maj:ts proposition var bristfällig" men han tillägger, att den "blifvit supplerad af upplysningar, som blifvit infordrade, och af den utredning, hvilken enskilda utskottsledamöter framlagt." Att emellertid denna utredning icke ens inom Utskottet var tillfredsställande synes deraf, att en ledamot från Första Kammaren, med hvilken 7 andra förenade sig, afgaf särskild reservation i bland annat följande ordalag: "jag anhallen derföre vördsamt att Riksdagen, då fullständig utredning af frågan nu icke föreligger, måtte för närvarande afslå Kongl. Maj:ts nådiga proposition" etc. — och denne reservant säger äfven, att "frågan icke ens för departementschefen syntys fullt utredd och klar". Så förhöll det sig med denna sakutredning. Och då frågan förekom i Första Kammaren, uttalade sig alla, hvilka i frågan yttrade sig, med undantag af 2 representanter från Skåne, i samma riktning, eller att frågan var outhärdad, och det gick så långt, att en högt framstående ledamot af Kammaren, Grefve Hamilton, framstälde särskildt yrkande om anhållan hos Kongl. Maj:t om upplysning till nästa riksdag, huru garnisonstjenstgöringen borde i Carlskrona bestridas.

Är det sålunda genom utredning som frågan om batteriernas förflyttning till Carlskrona förfallit? Nej, det är i brist på utredning, som beslutet derom blifvit häfdt!

Då emellertid genom motionärens förslag frågan blifvit åter upptagen, ber jag att få granska de skäl, som Herr Krigsministern vid remissen af den Kongl. propositionen till 1872 års Riksdag anført.

Skälen voro naturligtvis i första rummet *militära*, vidare ekonomiska och slutligen hvad jag skulle vilja kalla militär-psykologiska.

Jag skall börja med det sista, nemligen att skånska folklynnets skulle hafva en så afgjord, intensivt artilleristisk riktning, att den skulle inverka fördelaktigt icke endast på rekryteringen, utan till och med på remonteringen. Nu inträffar det emellertid, att det just är en af Skånes representanter i Första Kammaren — icke af den gamla uppsättningen, utan af den nya, reviderade upplagan — som väl får

anses som en exponent af folklynnnet, hvilken väckt förslag om artilleri-batteriernas förläggande från Skåne till Blekinge!

*Om värfead
trupps förläg-
gande till
Carlskrona.
(Forts.)*

Hvad de militära skälen beträffar, så vore det naturligtvis för-
mätet af mig att inlåta mig i en kontrovers härom, men det finnes
dock militära skäl, som kunna bedömas efter vanlig slutkonst, och
dem ber jag få upptaga. Ett sådant skäl var, att, om ett fältartilleri
förlades i Carlskrona, dettas första uppgift vid ett fientligt anfall
skulle blifva att draga sig tillbaka. Jag frågar: kan ett fältartilleri
i Landskrona få någon annan uppgift? Och i så fall, blir icke ett till-
bakatåg från Carlskrona, såsom en från sjösidan och snart nog äfven
från landsidan befästad plats, lättare att verkställa än från det full-
komligt obefästade Landskrona? Jag föreställer mig att, nästan i samma
stund som en krigsförklaring tillställdes regeringen i Stockholm, en
pansarfregatt skulle kunna infinna sig utanför Landskrona och skjuta
ned artilleri-etablissemanten till grunden. I hvad fall som helst lär
det aldrig kunna blifva ett fältartilleris uppgift att skottvexla med
pansarbrytande kanoner.

Vid tillämpningen af de militära grunderna har man äfven varit
olycklig. År 1872, i Juli tror jag, utkom en generalorder, att till
denna tjänstgöring i Carlskrona skulle användas "företrädesvis rekryter".
Det är visserligen nu länge sedan jag läste tjänstgöringsreglementet,
men jag tror icke den föreskriften vara ändrad, att det åligger rege-
mentschefen att tillse, det icke rekryter varda till vaktgöring kommen-
derade. Antingen är således i detta afseende tjänstereglementets
föreskrift omilitärisk, och då förmodar jag att den snarligen ändras,
eller också är den omnämnda generalordern omilitärisk; — ettdera
måste vara fallet.

Jag skall nu öfvergå till de ekonomiska skälen, som här äro de
mest bestämmande.

Det anfördes att det icke vore skäl att, med öfvergiftvande af det
i Landskrona redan befintliga artilleri-etablissemant, hvilket med jem-
förelsevis ringa kostnad kan utvidgas för emottagande af det artilleri
som skall nyuppsättas, förflytta detsamma till Carlskrona — och att,
efter approximativ beräkning, skilnaden skulle blifva omkring 30,000
kronor.

De summor, som nu blifvit utbetalta till artilleri-etablissemantet i
Landskrona, utgöra enligt Kongl. bref, hvaraf jag förskaffat mig del i
Ländtförsvars-departementets expedition, följande:

enligt Kongl. bref den	13/9	72	till utvidgning af kasern	Kr. 30,290: 15.
"	"	"	8/11 " " exercisplats och sjuk-	
"	"	"	hus	" 33,750: —
"	"	"	24/11 " " stall och ridhus . . .	" 88,000: —
"	"	"	26/9 73 " förrådshus	" 37,125: —

Summa Kr. 189,165: 15.

De 15 örena kan jag skänka efter — alltså 189,165 kronor.
Riksdagen har till stall och ridhus i Landskrona anvisat 65,000 kronor

Om värfvad
trupps förläggande till
Carlskrona.
(Forts.)

-- alltså har till dessa etablissement anvisats 124,165 kronor mera än Riksdagen anslagit.

Det tillkommer naturligtvis icke den enskilde representanten att fråga hvarifrån dessa medel tagits, det tillkommer Riksdagens revisorer -- men nog förefaller det mig egendomligt, att här sitta vi timtals och diskutera små anslagsbelopp på 20—30,000 kronor, och så kunna 124,000 kronor utanordnas utan att Riksdagen ens behöfver derom höras. Jag tillhör icke dem som gilla att Riksdagen utminuterar anslagsbeloppen till en regering som har dess förtroende, men det är dock en gammal häfdvunnen praxis inom svenska riksdagen, som bör respekteras så länge den finnes kvar, att representationen så väl i det ena, som i det andra fallet, får kännedom om de medel, som behöfvas och huru de användas.

Emellertid, som sagdt, var den summa som användts i Landskrona 189,165 kronor. Under debatten i Första Kammaren upplyste den ledamot af Stats-Utskottet, hvilken just talade om den der "utredningen", att artilleri-etablissementet i Carlskrona skulle kosta 135,000 kronor; alltså är skillnaden icke, såsom Herr Krigsministern beräknat, 30,000 utan 54,000. Men detta är icke allt. I sammanhang med denna anordning i Landskrona skulle också enligt regeringens förslag uppföras ett etablissement för 3 sqvadroner af Husarregementet Konung Carl XV, uppgående till en beräknad kostnad af 180,000 kronor. Detta anslag beviljades icke af 1872 års Riksdag, och frågan förföll. Skola nu dessa etablissement på annat ställe sammanföras -- och de nu i Helsingborg och Engelholm befintliga äro nära fullfärdiga -- så kan kostnaden därför, äfven med beräkning af det sannolika försäljningsbeloppet för de nuvarande husaretablissementen i Engelholm, Helsingborg och Ystad, enligt hvad derom upplystes under debatten i Första Kammaren 1872, icke skattas lägre än till 255,000 kronor. Alltså medför hela denna anordning, då den blir genomförd, en tillökning i kostnad af 129,000 kronor. Detta kan åtminstone icke kallas någon i ekonomiskt afseende briljant affär.

Men detta är icke allt; det återstår nu frågan om tienstgöringens upprätthållande i Carlskrona.

Det yttrades vid 1872 års riksdag af departementschefen, att han hade en moralisk pligt att upprätthålla garnisonen i Carlskrona; men han tillägger: "denna min moraliska pligt bör dock vara af öfvergående natur och kan ej räcka längre än till dess Kongl. Majt hunnit besluta och Riksdagen fastställa (?) huru garnisonens upprätthållande i Carlskrona för framtiden bör ordnas, hvilket dock icke kan ske förr än vid nästa riksdag" d. v. s. 1873, och han betonade att den summa, som för sådant ändamål komme att användas, "icke torde blifva särdeles stor" intill nästa riksdag, då proposition i detta ärende kommer att framställas. Till 1873 års riksdag framställdes visserligen en Kongl. proposition, men den var helt kort, endast, tror jag, på fyra rader och innehöll att, enär frågan om en garnison i Carlskrona icke kan annat än i sammanhang med ett allmänt ordnande af landtförsvaret afgöras, så begärdes ett anslag af 248,000 kronor för upprätt-

hållande af garnisonen i Carlskrona. Riksdagen beviljade 200,000, och dessa 200,000 kronor hafva nu utgått i 3 år och de beviljades nyss äfven för nästa år, så att detta utgör en summa af 800,000 kronor, som jag tror till ganska stor del kunnat besparas.

*Om värfvad
trupps förlä-
gande till
Carlskrona.
(Forts.)*

Motionären har vidare framhållit denna fråga ur rotehållarnes synpunkt, och det är ju också naturligt att, då en karlskall antagas, hans anspråk måste höjas, då han vet att han har att emotse, utom en rekryttid af 42 dagar och ett regementsmöte i 20 dagar, dessutom särskildt en kommendering på sex månader. Det är regementen från 1:sta och 2:dra militärdistriktet som härtill användas. Så länge kommenderingen begränsades inom 2:dra militärdistriktet ensamt, hörde man icke talas derom, men sedan detta åliggande kommit äfven till 1:sta distriktet, har uppmärksamheten mera väckts åt detta håll. Här har förut ofta talats om ett rust- och rotehållareintresse inom denna Kammare; och för sakens skull beklagar jag det sätt, hvarpå detta uttalande stundom skett. Men derom kunna vi dock säkert alla vara öfverens, att *det* är ett fullt berättigadt rotehållareintresse, som vill förhindra, att en i och för sig tillräckligt tung förpligtelse genom obetänkta administrativa åtgärder göres ändå tyngre, och att indelningsverket, om det är lifdömdt — och då de affiktiva straffen i öfrigt äro bortstrukna ur vår lagstiftning — icke före döden må rådbråkas till för dess bestämmelse främmande ändamål.

Jag anhåller derföre om återremiss, på det Utskottet må taga frågan i förnyadt öfvervägande.

Friherre Ericson: Den föregående talarens röst tillhör, om jag ej misstager mig, en gengångare från 1871 och 1872 års riksdagars strider. Men ehuru jag ingalunda vill bestrida att hvad den ärade talaren yttrat i och för sig kan hafva sitt värde, så tillåter jag mig dock den anmärkningen, att han framkommit dermed nog sent. Talaren anförde ganska riktigt, att Stats-Utskottet ej uppmärksammat att denna fråga vid 1871 års riksdag afgjordes på så sätt, att man beslöt det artilleri-batterier skulle förläggas till Carlskrona, och att detta beslut ändrades vid 1872 års riksdag. Men just detta af Herr Casparsson anmärkta förhållande gifver ytterligare stöd åt Stats-Utskottets uppfattning, att Riksdagen nu icke har skäl att ändra 1872 års Riksdags beslut just derför att detta tillkommit genom ett frångående af det utaf 1871 års Riksdag fattade beslutet, och ett frångående af en föregående Riksdags beslut väl ej lärer ske utan mogen pröfning.

Naturligtvis har det varit mycket intressant att höra, det Herr Casparsson yttrat sig för sparsamhet i statsbudgeten, hvaraf skulle kunna antagas, att de ledamöter af denna Kammare, som i allmänhet ifra för sparsamhet med statens medel, kunna i honom påräkna en bundsförvandt. men om vi skola hafva någon nytta af kompaniskapet, torde det vara nödigt att han ändrar metod och icke "skenar öfver skaklorna." Då frågan om lönerreglering för arméens befäl var före sistlidne lördag satt han och teg: det hade varit mera praktiskt och bättre handladt af honom, att han *då* yttrat sig i saken, om han ogillat

Om värfvad
trupps förläggande till
Carlskrona.
(Forts.)

det då framlagda förslaget; hvaremot man af det sätt, hvarpå Herr Carsparsson nu gått tillväga, ej kan hafva någon nytta af hans hjälp. Jag tror ock att man icke heller af Herr Casparssons andra nu uttalade sparsamhetsmetod kan hafva någon praktisk nytta. Ty då Riksdagen en gång beviljat medel till uppförande af stall och ridhus m. m. i Landskrona och Christianstad, så lär det väl icke vara någon besparing att flytta batterierna till Carlskrona för att få det nöjet att äfven der uppföra enahanda byggnader. Det är denna metod, som ej är praktisk och som jag därför tror Herr Casparsson bör ändra.

I fråga om Herr Casparssons anmärkningar angående användandet af de till Landskrona anslagna medel, så kunde jag ej följa med desamma. Men då Herr Casparsson icke vid remissen af frågan, på sätt han bort, framställt dessa, utan först nu, så anser jag att Riksdagen icke bör på hans nu anförda sifferuppgifter fästa något afseende och af hans framställning finna anledning till punktens återremitterande. Och då Riksdagen så nyligen beslutat, att artilleribatterier skola förläggas i Landskrona och Christianstad och *icke* i Carlskrona, så lär man få låta dervid bero, då några verkliga skäl för deras förflyttning åt annat håll icke förefinnas.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Casparsson: Friherre Ericson hade alldeles rätt, då han sade att jag teg under diskussionen i förgår, då Kongl. Maj:ts förslag angående lönereglering för arméens befäl behandlades. Jag ogillade ej detta förslag i dess helhet, utan i vissa detaljer; och orsaken till min tystnad var "att jag såväl från statsrådsbanken som statsutskottsbanken" hörde afgifvas den förklaringen, att det icke vore värdt att ingå i någon detaljerad granskning af förslaget, utan att man endast hade att antingen förkasta eller antaga detsamma i sin helhet. Vid sådant förhållande, och då jag sålunda ställes i valet mellan att antingen förkasta eller antaga förslaget i sin helhet samt då jag ej ville bidra till dess förkastande, hade jag intet annat val än att tiga och antaga det i befintligt skick. Den ärade talaren från elfsborgsbanken har påstått, att jag skulle vilja uppföra nya stall i Carlskrona, men jag har aldrig yttrat mig om eller hvar de borde uppföras, utan den omsorgen har jag helt och hållet velat lemna åt Stats-Utskottet. Jag har endast velat påpeka, att inom kort måste uppföras nya stall i Helsingborg och Engelholm, emedan de som der finnas äro bristfälliga och måste ombyggas, och jag tror att en återremiss vore lämplig just för att gifva Stats-Utskottet tillfälle att närmare fundera på denna omständighet samt att dymedelst framkalla den fullständiga utredning beträffande "*garnisonsstjenstens bestridande*" i Carlskrona, som enligt Utskottets påstående skulle egt rum vid 1872 års riksdag, men hvilken jag anser ännu återstå.

Herr Peter Olsson: Jag skall icke blifva mångordig i denna fråga. Jag vill blott säga, att, om den siste ärade talarens hela bevisning beror på riktigheten af hans påstående, att stallen i Hel-

singborg befinna sig i så bristfälligt skick, att de äro fallfärdiga, så fruktar jag hela hans förslag är fallfärdigt, ty jag tror mig kunna intyga att de ännu i flera år kunna stå. Det har redan en gång förut inom Kammaren blifvit yttradt, att de vid första vindkast skulle ramla, men, ehuru många sådana vindkast redan inträffat, så stå de ännu kvar på sin gamla plats. Med hvad jag nu sagt har jag likväl alls icke velat säga, att det ju icke för det samhälle jag tillhör skulle vara önskligt att få nya stall, utan jag har endast velat påpeka, att de icke äro i ett ramlande tillstånd.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Ericson: Jag tror det skulle vara skäl att Herr Casparsson håller sig till frågan. Motion är nemligen väckt af Herr Per Nilsson att fyra af de för närvarande i Christianstad förlagda batterierna och Vendes artilleriregemente skulle förläggas till Carlskrona, men Herr Casparsson har icke alls hållit sig till ämnet, ty han har talat om Landskrona och stall i Helsingborg och Engelholm, och dermed har väl Herr Per Nilssons motion icke något att skaffa. Det är efter hvad jag kunnat förstå en helt och hållet ny motion, han kommit fram med, och den kan ju icke för närvarande föranleda till någon behandling vid denna riksdag.

Herr Åstrand: Jag skall först och främst fästa mig vid hvad Herr Friherre Ericson nyss yttrat. Äfven om Herr Casparsson kan ansett hafva yttrat sig utom ämnet, så måtte väl Stats-Utskottet hafva varit berättigadt att vid frågans pröfning framställa de förslag, hvartill det kunde finna sig befogadt. Om det var förvånande att ett beslut, som vid 1871 års riksdag fattades af både Riksdag och Regering, inom ett år kunde upprifvas, så kunde det väl icke vara förvånande för någon att det nu efter tre gånger så lång tid sker, ty efter som jag räknar är det nu tre år sedan.

Friherre Ericson säger vidare, att stallen i Helsingborg och Engelholm äro fallfärdiga. (Jag ber Herr Olsson om ursäkt för att jag kallar dem för fallfärdiga, oaktadt han förklarar dem kunna stå i alla väder.) Men om de skulle ramla, såsom en general för flera år sedan i en officiell skrifvelse till Landtförsvars-departementet yttrade, och till hvilken skrifvelse jag ber att få hänvisa Herrarne, då jag icke har den i handen, och om vi skulle tvingas att bevilja anslag till uppförande af nya stall för husarregementet Konung Carl XV, så är gifvet att om Stats-Utskottet, som naturligtvis är bäst i tillfälle att fullt utreda frågan, funne nödigt att anvisa nu ifrågavarande stall till kavalleriets behof, så skulle några stall icke behövas i Helsingborg och Engelholm för kavalleriet, ty hvartill skulle väl dessa stall användas? Jo! naturligtvis för hästar, och då kan det väl vara detsamma om det är kavalleri- eller artillerihästar, ty kunna de användas till det ena, så kunna de äfven användas till det andra.

Friherre Ericson yttrade vidare, att han trott sig höra en gengångare från 1871 och 1872 årens riksdagar. Jag för min del tror

Om värfvad
trupps förläg-
gande till
Carlskrona.
(Forts.)

att han dermed icke kan mena någon annan än motionären, som väckt frågan. Motionären anser nemligen, att frågan är af den vigt, att Riksdagen bör yttra sig derom.

Jag förenar mig med Herr Casparsson och yrkar återremiss af denna punkt till Utskottet.

Innan jag slutar, vill jag i anledning af hvad Herr P. Olsson yttrade anmärka, att äfven om han anser att någon ombyggnad af ifrågavarande stall i Helsingborg icke är för närvarande positivt nödvändig, så bevisar detta ingenting annat, än att Riksdagen kan få någon respit med utbetalningen af det erforderliga anslaget; men säkert är, att en ombyggnad blir behöflig, om någon del af kavalleriet kommer att dit förläggas.

Anledningen dertill att Regering och Riksdag år 1872 voro så beredvilliga att slopa 1871 års Riksdags beslut, torde väl höra till hvad man plägar kalla "postverkets hemligheter," men ett begånget fel bör rättas, och detta kan ej ske utan en föregående undersökning.

Herr Key: Om det icke är rösten af en gengångare, som nyligen låtit höra sig i Kammaren, så är det dock tydligen efterdyningar eller ganska lifliga svallvågor från striderna vid 1871 och 1872 årens riksdagar. Stats-Utskottet är i sin goda rätt och talar endast sanning, då det sagt att det beslut i denna fråga, som fattades vid 1871 års riksdag, förföll vid påföljande års riksdag, sedan ärendet blifvit ytterligare granskadt och utredt, ty man må kalla det vid hvad namn man vill, så var det dock en ganska ordentlig utredning frågan då fick. Sedan man vid 1871 års riksdag beslutat, att en del af Vendes artilleriregemente skulle flyttas öfver till Carlskrona, så kom man *efteråt* underfund med att det icke fanns någon till exercisplats tjenlig slätt på närmare håll än 3 mil, och att äfven denna för att kunna användas måste dräneras och beredas, hvilket jemte inköpet af densamma beräknades skola uppgå till minst 50,000 kronor. Det var detta som 1872 års Riksdag beaktade, då den upphäfde sitt vid föregående års riksdag fattade beslut, och då inga förändrade förhållanden sedan dess inträffat, finner jag icke heller några skäl, som tala för ett frångående af 1872 års Riksdags beslut, utan anhåller om bifall.

Herr Casparsson: Jag har icke motionen med mig, utan måste inskränka mig till att hänvisa till det referat af densamma, Stats-Utskottet gjort. Utskottet säger, att det till behandling förehaft "en af Herr Per Nilsson inom Första Kammaren väckt motion, innefattande förslag att någon värfvad trupp kunde förläggas till Karlskrona för garnisonstjenstens bestridande." Detta är hufvudsumman af motionen. Sedan anför motionären, "att t. ex. fyra af de batterier utaf Vendes artilleri, som för närvarande äro i Christianstad, skulle förflyttas till Carlskrona." Jag tror icke att Stats-Utskottet är så strängt begränsadt i sin myndighet, att det ovillkorligen måste antaga eller förkasta hvad en motionär *exemplvis* anför, för att visa huru ett förslag kan sättas i verket. Jag tror icke att jag går utom min be-

fogenhet, då jag föreslår att Utskottet måtte taga motionen i förnyadt ompröfvande.

Hvad Herr Olssons yttrande om stallen i Helsingborg beträffar, så vill jag icke upptaga detta till besvarande, då frågan om dessa byggnader verkligen saknar direkt sammanhang med föreliggande motion, men då han betvivlar sanningsenligheten af mina ord, vill jag be honom *enskildt* vända sig till den person, som nyss var hans högra granne, hvilken torde vara i tillfälle lemna honom fullt tillförlitliga uppgifter i detta fall.

Hvad åter angår Herr Keys yttrande, så har jag aldrig förnekat, att Stats-Utskottet är i sin goda rätt att afslå en motion, ty detta är naturligtvis Utskottet obetaget. Jag har endast velat framlägga sådana skäl, som synt mig tala för en nogare pröfning af hufvudfrågan. I öfrigt voro Herr Keys uppgifter angående exercisfält vid Carlskrona ej exakta, men jag anser ej lämpligt att vid detta tillfälle ingå i någon vederläggning af densamma, utan hänvisar honom till den diskussion i frågan, som egde rum i Första Kammaren, år 1872 och de derunder meddelade uppgifter.

Grefve Björnstjerna: Jag skall icke fördjupa mig i frågan om stallen i Helsingborg och Engelholm. Hvad dessa byggnader beträffar, är jag af alldeles samma mening som den siste ärade talaren. Deremot skulle jag mycket beklaga, om en sådan åtgärd skulle vidtagas som en förflyttning af någon del af Vendes artilleri till Carlskrona. Jag tror att det under föregående riksdagars diskussion i ämnet tydligen visat sig, att artilleriets förläggande till sistnämnda plats icke vore lämpligt, enär derstädes icke finnes någon passande öfningsplats. Trupperna skulle nemligen behöfva marschera särdeles lång väg för att komma till en lämplig skjutbana; för de dagliga öfningarne åter saknas der helt och hållet utrymme. Allra mest föreställer jag mig således att förläggandet af en del af Vendes ridande artilleri från Christianstad till Carlskrona vore ett missgrepp. Men äfven de åkande batterierna ligga mycket bättre på de ställen, der Kongl. Maj:t och Riksdagen beslutat att de skola finnas; ur ren militärisk synpunkt skulle jag derföre finna det särdeles ledsamt, om ett upprifvande af 1872 års Riksdags beslut nu skulle ske. Hvad för öfrigt angår motionärens förslag om garnisionstjenstens i Carlskrona ordnande på annat sätt än nu är förhållandet, har Herr Krigsministern redan sagt sig vilja taga denna fråga i öfvervägande; men då detta troligen skulle komma att kosta ganska mycket och då det för närvarande torde befinnas omöjligt att der uppsätta en värfvad trupp, tror jag att vi nu icke kunna göra något bättre än att bifalla hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Jag yrkar för min del bifall till den föredragna punkten.

Grefve Posse: Jag dristar mig att antaga, att jag icke är den ende i Kammeren, som blifvit särdeles förundrad öfver hela denna diskussion. Jag ber att få erinra derom, att frågan om förläggande af någon del utaf Vendes artilleri till Carlskrona blifvit af Kongl.

*Om värfvad
trupps förläg-
gande till
Carlskrona.
(Forts.)*

*Om värfvad
trupps förlä-
gande till
Carlskrona.
(Forts.)*

Maj:t inför Riksdagen framlagd, samt att i sammanhang med denna framställning skedde en fullständig utredning, som öfvertygade Riksdagen i sin helhet derom, att en sådan förflyttning vore olämplig. Af denna anledning beslöt också Riksdagen, att denna förflyttning icke skulle ske, hvilket beslut hade den påföljden, att de medel, som varit afsedda till byggande af stall för artilleriet i Carlskrona, i stället användes i enahanda ändamål för husarregementet Konung Carl XV:s behof. Detta är frågans enkla sammanhang.

En motionär i Första Kammaren, hvilken icke var ledamot af Riksdagen, då detta beslut fattades, har nu väckt ett förslag, som går ut på att upprifva detta Riksdagens beslut. Stats-Utskottet har verkligen icke föreställt sig, att denna motion skulle kunna vinna något understöd i Kammaren, ty Utskottet har vågat antaga, att Riksdagen själf ville respektera hvad den efter noggrann granskning af frågan själf beslutat, och Utskottet har derföre helt enkelt afstyrkt förslaget.

Den utredning af frågan, som, på sätt jag nämnde, förut vidtagits, kan jag icke nu fullständigt erinra mig, men jag vet att den ingalunda var knapphändig och jag kommer särskildt ihåg, att bland de skäl, som då framlades, var äfven ett *synnerligen* talande, nemligen att det vore omöjligt att för artilleriet anskaffa någon exercisplats vid Carlskrona annat än på så långt afstånd ifrån staden, att det skulle varit orimligt om trupperna dagligen skulle förts ut och in derifrån.

Nu kommer man här oföväntadt och vill att Riksdagen icke skall åtnöjas med hvad Stats-Utskottet i frågan hemställt. Man talar om stall i Helsingborg och stall i Landskrona och man begär en utredning, som redan är gjord. Hvad är det Herrarne egentligen vilja hafva utredt? Är det huruvida tre år förflutit emellan 1872 och 1875? Eller huruvida det är någon gengångare från 1871? Ty i hufvudfrågan är all utredning lemnad, och jag anhåller på det varmaste om bifall till Stats-Utskottets i frågan gjorda hemställan.

Herr Talmannen, som nu anlände och öfvertog ledningen af förhandlingarne, lemnade derefter, enligt förut skedd anteckning ordet, till

Herr Peter Olsson, som yttrade: Jag vågar säga — utan att vilja tillmäta mitt omdöme synnerligen stort värde — att jag lika väl som herr Casparsson och min högt ärade granne till höger känner till, hurudana stallbyggnaderna i Helsingborg äro beskaffade; och jag kan upplysa derom, att de äro så mycket mindre fallfärdiga, som för några år sedan en ny grundmur vid vestra sidan blifvit anbringad. Vill man åter anföra, att dessa byggnader hafva ett i sanitärt hänseende mindre lämpligt läge, eller ett mindre prydligt yttre eller dylikt, så kan jag medgifva att så är, men att de skulle vara fallfärdiga bestrider jag på det allra bestämdaste. Deremot vill jag icke förneka, att samhället skulle vara särdeles tacksamt, om man skulle finna skäl att der uppföra någon prydligare och solidare byggnad för ändamålet. Men härom är det icke nu fråga och det förvånar mig nästan att Herr Cassparson, som tyckes yrka på sparsamhet, talar om och sätter

i fråga nya stallbyggnader i Helsingborg och Engelholm vid detta tillfälle.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Häruti instämde Herr *Johan Jönsson*.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen gaf, enligt de yrkanden som förekommit, propositioner såväl på bifall till Utskottets förslag som på återremiss; och biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 22—25

Blefvo äfvenledes bifallna.

I *punkten 26* var af Utskottet den hemställan gjord:

att Kongl. Maj:ts nädiga förslag om förändring i villkoren för användning af *innevarande års anslag* till aflönning åt manskapet vid garnisonsregementena och till samma manskaps rekrytering icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Om 1875 års aflöningsanslag åt manskapet vid garnisonsregementena.

Rörande denna fråga anförde Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: I det förslag till stat rörande nu förevarande anslags användande, som framlades till förledet års riksdag, voro de under åtskilliga rubriker och titlar upptagna belopp beräknade under den förutsättning, att värfvade arméens nummerstyrka skulle vara fulltalig, när staten började, eller den 1 Januari 1875. Den del af anslaget, som var uppförd under rubriken "rekryteringskostnad" var sålunda endast afsedd för ersättande af de vakanser, som uppkomme efter förutnämnda tid, och man hade beräknat att med de under rubriken "aflöningskostnader" under året antagligen uppkommande besparingar kunna ersätta och fylla de ganska mångtaliga vakanserna, som vid rekryteringspassevolansens afmönstring till kronan vore att emotse. Sistlidet års Riksdag har likväl gjort ett sådant användande af besparingarne omöjligt, enär det anslag, som beviljades, blef af natur: "förslagsanslag högst". Ett särskildt anslag blir sålunda erforderligt för att ersätta de nyss nämnda vakanserna, så vida Riksdagen bifaller hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit. Visserligen har den tillökning i rekryteringskostnaden samt aflöningsförmånerna för värfvade arméen, som förra årets Riksdag beviljade icke ännu tillämpats under så lång tid, att man kunnat stadga sitt omdöme i afseende å dess inverkan på upprätthållandet af värfvade arméens tjenstbarhet; men åtminstone hittills har ingen nämnvärd förändring af ställningen inträdt och denna är i sanning så betänklig, att den fordrar vidtagandet af kraftiga åtgärder.

Till dessa hör i främsta rummet, att man ej lemna oersatta de vakanser, som för närvarande finnas inom värfvade arméen; och genom återtagandet af en del utaf ett redan beviljad anslag motverkas det

Om 1875 års
 aflöningsanslag
 åt manskapet
 vid garnisons-
 regementena.
 (Forts.)

ändamål, för hvilket det blifvit gifvet. Såsom bevis på behöfligheten af hela anslaget, ber jag att få meddela några siffror rörande vakanserna i fråga:

	Effektiv styrka.	Nuvarande vakanser.	Nuvarande nummerstyrka.
Kongl. fortifikationen	590	135	455
„ Svea artilleriregemente	1,122	403	719
„ Göta d:o, der förhållandet är mest beklagligt	1,171	642	529
„ Vendes d:o	1,084	170	914
Konungens Lifgarde till häst	392	71	321
Husarregementet Konung Carl XV, der förhållandet jemförelsevis är bäst	588	17	571
Konungens Svea Lifgarde	776	82	694
„ Andra d:o	776	126	650
Kongl. Wermlands fältjägareregemente	488	190	298

Om dessa siffror sammanräknas, visar det sig att den värfvade arméen, hvars effektiva styrka är 6,987, har 1,836 vakanser, hvadan dess nuvarande nummerstyrka uppgår till blott 5,151 man. Dessa siffror tala starkare, än några andra motiv för bifall till Kongl. Maj:ts förslag i ämnet. Jag vill emellertid tillägga, att till följd af dessa vakanser det varit nödvändigt att till Waxholms och Karlsborgs fästningar inkommendera garnisonsförstärkningar ur indelta arméen, en åtgärd, som åtminstone under fredliga och lugna tider hittills varit obehöfelig. Jag tror mig ock kunna förutse att, derest ingen ändring i anmärkta förhållandet inträffar, utan vakanserna fortfarande stå obesatta, en dylik förstärkning af garnisonen blir nödvändig äfven i Göteborg. Jag torde i denna punkt kunna inskränka mig till hvad jag redan anfört, öfvertygad att Kammaren deraf kan hemta tillräcklig ledning för sitt beslut i förevarande punkt.

Friherre Ericson: Det förhåller sig ganska riktigt, som Chefen för Landtförsvars-departementet upplyst, nemligen att, då Kongl. Maj:t af senaste Riksdag åskade det ifrågavarande anslagets uppförande som reservationsanslag, denna framställning icke blef af Riksdagen bifallen. Och de skäl, hvarpå Riksdagen då grundade sitt beslut, gälla ännu i dag. Riksdagen ansåg sig nemligen icke behöfva göra anslaget till ett reservationsanslag, enär, efter upphörandet af passevolansen, hvarpå rekryteringen ditintills, eller rättare till 1874 års slut, grundat sig, Kongl. Maj:t och kronan hade rättighet att fordra antingen att få nummerstyrkan komplett eller ock att passevolantörerne återburo värfningspenningarne för de nummer, som icke voro fyllda. Då sedan dess

inga förändrade förhållanden inträdt — ty vakanserna funnos redan då, som jag tror, till lika stort antal som Herr Chefen för Landt-försvars-departementet uppgifvit dem nu vara — torde man lätt inse att innevarande års Stats-Utskott icke kunnat föreslå en ändring i föregående Riksdags beslut i frågan, utan måst afstyrka den af Kongl. Maj:t nu gjorda framställningen.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Björnstjerna: Mig förefaller det ändock som om ett ganska viktigt moment i frågan tillkommit sedan förra riksdagen. Man förestälde sig nemligen då, att vakanserna genom de ökade värfningspenningarne skulle kunna fyllas. Så har dock visat sig icke vara förhållandet, de hafva snarare blifvit flera. Då den gifna följden häraf snart måste blifva att man nödgas inkommendera indelta trupper till Göteborg, såsom fallet redan är vid Waxholm och Karlsborg, och häraf åter måste förorsakas ej mindre en rätt betydlig utgift för statsverket än äfven ganska stora olägenheter för rothållarne, synes mig verkligen talande skäl förefinnas för bifall till regeringens begäran att nu få disponera de för ändamålet *redan* anslagna, ehuru ej ännu använda belopp för att dymedelst om möjligt undanrödja det högst beklagliga tillstånd, hvori de värfvade trupperna nu befinna sig.

Jag befarar i alla fall, att de beräkningar, man för kommande år uppgjort för vakansernas fyllande, icke skola hålla streck. I vissa provinser, såsom t. ex. i Skåne, torde inga särdeles svårigheter härvid möta. Men beträffande andra, ja de flesta delar af landet anser jag det vara omöjligt att anskaffa nödigt antal rekryter såvida rekryteringspenningarne icke betydligt höjas. Huru kan man också tänka sig att i en tid som öfverflödar på tillfällen till rik arbetsförtjenst, det oerhörda antal vakanser, som nu förefinnes, skall kunna fyllas, då man under vanliga förhållanden icke lyckats hålla trupperna fulltaliga! Hvad åter beträffar den ersättning, som man beräknar att erhålla af passevolantörerna vid passevolansens aflemnande, så kan detta icke på långt när bereda de för ändamålet nödiga tillgångarne.

Min öfvertygelse är derföre, att, om Riksdagen vill hålla trupperna fulltaliga — och det förefaller mig som om detta verkligen vore meningen — det också blir nödvändigt att godkänna hvad regeringen i detta afseende föreslagit. Jag yrkar afslag å den föredragna punkten och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de meningar, som derunder blifvit framställda, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositionen dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å samma hemställan och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda nådiga framställning; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

*Om 1875 års
aflöningsanslag
åt manskapet
vid garnisons-
regementena.
(Forts.)*

Om 1875 års
aflöningsanslag
åt manskapet
vid garnisons-
regementena.

(Forts.)

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 26 punkten af Utlåtandet N:o 6,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts nådiga framställning i det ämne, hvarom punkten handlar.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 102 ja mot 56 nej; och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets förslag.

Punkterna 27—31

Blefvo äfven bifallna.

Punkten 32.

I denna punkt hade Utskottet hemställt:

Löneregle-
ringsanslag
till Gotlands
Nat.-beväring.

att, jemte det anslaget till *Gotlands nationalbeväring*, 144,240 kronor 30 öre, minskas med värdet af brödsplanmålen, 1,375 kronor 50 öre, eller till 142,864 kronor 80 öre, ett belopp af 56,301 kronor 50 öre måtte för lönerregleringens genomförande på extra stat för år 1876 uppföras.

Herr Lyth anförde: Herr Talman, mine Herrar! Vid remissen af den Kongl. proposition, som ligger till grund för detta utskotts-betänkande, vågade jag göra några anmärkningar derom, att befälet och i synnerhet underbefälet vid Gotlands nationalbeväring i löneväg blifvit sämre lottade än deras gelikar vid andra jemförliga regementen inom vårt land. Jag gjorde det hufvudsakligen på grund deraf, att Chefen för Landtförsvars-departementet i sitt memorial till statsrådsprotokollet förklarar, att den nya lönerregleringen afsåg, dels "*att lönerna inom samma tjänstegrader skulle vid hela arméen blifva lika stora*" och dels äfven, att de löner, som nu komme att bestämmas, hufvudsakligen skulle komma att ligga till grund för armébefälets aflöning i framtiden, äfven sedan en ny organisation af arméen kommit till stånd. Stats-Utskottet har icke fäst något afseende vid dessa mina anmärkningar, och jag har egentligen icke något att deremot invända, emedan jag väl inser, att Utskottet icke kunnat fästa afseende vid min enskilda uppfattning om frågan. Emellertid har nu icke något annat skäl blifvit framställt, hvarför Gotlands nationalbeväring skulle för framtiden vara lika illa lottadt som för närvarande, än det yttrande, som finnes antecknadt i ofvannämnda memorial, att förhållandet med

Gotlands nationalbeväring skulle vara så olika mot hvad som är förhållandet med andra afdelningar af vår armé. Ja, mine Herrar, visserligen kunna förhållanden vara olika här och hvar, jag medgifver det; men i ett fall är det dock lika, nemligen att Gotlands nationalbeväring lika väl som någon annan corps inom landet behöfver goda, dugliga och insigtsfulla befälhafvare. Dertill beder jag få nämna, att Gotlands befolkning, såsom beväring betraktad, gör större uppoffringar i tid och omkostnader för sitt försvar än någon annan provins inom Sverige. Vidare ville jag erinra om Gotlands läge, såsom en farlig utpost mot en blifvande fiende samt såsom kanske för Sveriges läge den viktigaste punkt, hvaraf landet har behof för att bibehålla sin sjelfständighet och sitt oberoende. Men skall försvaret af en plats möjliggöras genom en god arméorganisation, erfordras framförallt ett dugligt befäl, och skall man hafva ett dugligt befäl, så bör det också vare aflönadt lika högt som på andra ställen, enär i annat fall inträffar att endast mindre dugligt befäl söker sådana platser, der lönerna äro lägre. Man invänder att öfningstiden är så kort för Gotlands nationalbeväring, och det är verkligen sant, att den utgör endast sex dagar om året, men jag vill fråga, hvarför man icke förlänger öfnings-tiden för befälet och underbefälet, ty man kunde ju sätta detta såsom vilkor för en högre aflöning.

Till slut beder jag att å egna och mångas vägnar få gifva ett uttryck af den tacksamhet, som vi uti mer än ett afseende äro skyldige Regering och Riksdag. Vi hafva fått en militärbefälhafvare på Gotland, som är väl aflönad — en välvilja från Riksdagens sida, som redan burit och säkerligen framdeles skall bära goda frukter. Öfverbefälet har erhållit lönetillökning, ehuru jag derjemte gerna skulle sett, om bataljonscheferna erhållit häst- eller fourageringsanslag, ty det blir väl svårt för dem att till fots anföra sina bataljoner. Kompanicheferna och subalternerna hafva äfven erhållit någorlunda aflöning, men det synes mig likväl obilligt, att deras nya löner ställa sig femtio procent lägre än lönerna vid indelta arméen.

Men jag kommer nu till den punkt, mot hvilken jag egentligen vill nedlägga en protest, och det är i fråga om det sätt, hvarpå underbefälet vid Gotlands nationalbeväring utfår sin aflöning. Den varierar från lägst 18 till högst 180 kronor. En aflöning af 18 kronor för en person, som skall hålla sig uniform, bevista flera möten om året, hålla vapensyner, närvara i underofficersskolan m. m., torde vara alldeles för liten. Äfven en lön på 180 kronor, som åtnjutes af dem, som hunnit till fanjunkares grad och hvilka hafva en mängd expeditions- och skrifgöromål, är oskäligen liten. Här inträder verkligen det förhållande, som Herr Carl Anders Larsson under förra plenum omnämnde, att dessa män tjena allenast för äran och af fosterlandskärleken. Jag nämner detta, icke för att göra något yrkande utan för att å nämnda underbefäls vägnar nedlägga en protest mot deras svaga aflöning, och därför att jag hoppas och vördsamt anhåller, att vederbörande, det må nu blifva Särskilda Utskottet eller hvem annan som helst, som framdeles kommer att behandla frågan om ordnande af försvarsväsendet på Gotland, må göra detta så, att det blir ett kraftigt och väl ordnadt

Löneregleringsanslag till Gotlands Nat.-beväring
(Forts.)

Löneregle-
ringsanslag
till Gotlands
Nat.-beväring.
(Forts.)

försvar och att dervid likställighet med de försvarsverket i öfrigt gällande förhållanden, må af Gotlands nationalbeväring få åtnjutas.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 33--40

Bifölles.

Punkten 41:

Dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningens
embets- och
tjenstemän.

I anledning af Kongl. Maj:ts framställning om dyrtidstillägg för år 1876, till belopp af 21,240 kronor för Arméförvaltningens embets- och tjenstemän, hade Utskottet, som, med hänseende till Riksdagens beslut i likartade frågor under andra hufvudtiteln, ansett dyrtidstillägg för nämnda år icke böra beviljas för general-intendenten och general-krigskommissarien, hvilkas aflöning öfverstege 5,000 kronor, i förevarande punkt hemställt:

att såsom dyrtidstillägg åt dem bland *Arméförvaltningens* embets- och tjenstemän, hvilka funnos upptagne å en vid utlåtandet fogad särskild tabell, måtte på extra stat för år 1876 anvisas ett belopp af 19,240 kronor.

Efter det upplösning skett af detta förslag, lemnades ordet, på begäran, till:

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: Stats-Utskottet har i denna punkt föreslagit en förminskning i dyrtidstillägget från 21,240 till 19,240 kronor, emedan tvänne embetsmän i Arméförvaltningen hvardera uppbära mera än 5,000 kronors lön om året.

Visserligen har Riksdagen vid den gemensamma voteringen rörande embets- och tjenstemännen under andra hufvudtiteln, beslutit att de embets- och tjenstemän, hvilka uppbure mera än 5,000 kronor i årlig lön, icke skulle komma i åtnjutande af den förmån, hvarom det här är fråga. Detta beslut drabbade dock endast tjenstemän, hvilka hafva löner om 9,000 kronor, och jag är därför icke förvissad, huruvida Riksdagen ämnar vidhålla samma princip i fråga om de tjenstemän, som hafva mycket mindre löner än 9,000 kronor. Jag tillåter mig därför fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att de nu ifrågavarande tvänne tjenstemännen i Arméförvaltningen, eller General-intendenten och General-krigskommissarien uppbära, den ene 6,750 och den andre 6,000 kronor i årlig lön, men i samma embetsverk tjenstgöra General-fälttygmästaren och Chefen för fortifikationen, båda betydligt högre aflönade, ehuru göromålen för dessa fyra chefsbefattningar äro lika omfattande och deras samhällsställning densamma.

De bekläda platser af framstående vigt inom den militära administrationen, för hvilkas handhafvande fordras män med långvarig och bepröfvad skicklighet och administrativa gåfvor. De tillhöra ett embetsverk, hvilket kan kallas ungt, ty Arméförvaltningen omskapades 1866 från krigskollegium till arméförvaltning, och förlidet år skedde ytter-

ligare en inskränkning i dess tjänstemannapersonal derigenom, att ett krigsrådsembete och en kamereretjänst indrogos, hvarefter det knappast är att förutse någon vidare inskränkning i personalen, i betraktande af de omfattande göromål, som tillhöra detta embetsverk. På dessa båda tjänstemän har det visserligen icke heller berott, att förslag till Arméförvaltningens löneroglering, hvilket ärende måst remitteras till komitén för de centrala embetsverkens omorganisation, till följd af den omfattande naturen af komiténs arbete icke hunnit blifva till innevarande riksdag fullbordadt.

*Dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningens
embets- och
tjänstemän.
(Ports.)*

Må hända bör jag äfven fästa uppmärksamheten på det egendomliga förhållandet, att en af de ifrågavarande tvänne tjänstemännen, hvilken efter en utmärkt och långvarig tjänstgöring såsom expeditionschef i Landtförsvarsdepartementets kansliexpedition befordrades till generalkrigskommissarie, skulle, om icke dyrtidstillägget bifalles, nästa år komma att uppbära en ringare lön, än om han stannat kvar på sin förra plats.

Jag har icke rättighet att framställa något yrkande här i Kammaren, men har dock ansett mig böra till Kammarens behjertande framlägga de billiga anspråk, dessa tvänne tjänstemän ega att för nästkommande år komma i åtnjutande af samma löneförhöjning, som de under innevarande år fått uppbära.

Herr O. B. Olsson: På grund af det beslut, som fattades af denna Kammare under såväl den förra riksdagen som den nuvarande angående embets- och tjänstemännens dyrtidstillägg, och hvilket beslut genom gemensam votering nu blifvit af båda Kamrarna accepterad, får jag för min del yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Bergström: Herr Talman! För min del betviflar jag icke, att en Kongl. framställning, förordad af vederbörande departementschef, alltid är utaf beskaffenhet att föranleda proposition från Herr Talmannen; men för den händelse att härom skulle råda skiljaktiga meningar, vill jag i egenskap af ledamot af denna Kammare yrka, att Herr Talmannen behagade göra proposition på bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer ej att af mig justeras.

Herr Sjöberg: Jag anhåller endast att få ytterligare fästa uppmärksamheten å hvad Herr Krigsministern nysst anfört, nemligen, att de två embetsmän, han omnämnde, general-intendenten och generalkrigskommissarien hafva betydligt mindre löner än de båda andra afdelningscheferna i arméförvaltningen, general-fälttygmästaren och chefen för kongl. fortifikationen. Jag har mig icke bekant orsaken, hvarför från början en sådan skilnad blifvit gjord mellan dessa embetsmän att, under det general-fälttygmästaren och chefen för fortifikationen hafva hvardera 9,000 kronor i lön, general-intendenten uppbär endast 6,750 kronor och General-krigskommissarien 6,000 kronor. Jag kan

*Dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningens
ambets- och
tjenstemän.
(Forts.)*

naturligtvis icke hafva någon närmare kännedom om förhållandet med dessa fyra afdelningscheferns olika göromål, men så mycket tror jag mig veta, att de ifrågavarande båda embetsmännen, general-intendenten och general-krigskommissarien, ingalunda äro mindre betungade med göromål än de båda andra afdelningscheferna i Arméförvaltningen, och vid sådant förhållande synes mig den grund, som blifvit följd i fråga om embetsmän, hvilka i lön åtnjuta mer än 5,000 kronor, icke i förevarande fall vara fullt tillämplig. De båda nyss nämnde embetsmännen äro, som sagdt är, chefer för hvar sitt fristående departement och stå således i full paritet med t. ex. generaldirektörerna för fångvården och jernvägstrafiken. Jag får därför understödja Herr Departementschefens förslag, i hvad det angår general-intendenten och general-krigskommissarien, hvilka ändock, äfven om dyrtidstillägg skulle dem nu beviljas, finge mindre lön än sina båda medbröder.

Grefve Posse: Hvad den siste ärade talaren på stockholmsbänken meddelade oss är utan tvifvel behjertansvärdt, men endast under det förhållandet, att här vore fråga om en lönereglering. Men nu är detta icke fallet, utan föreliggande fråga gäller endast, huruvida dyrtidstillägg åt vissa embetsmän skall beviljas eller icke. Då nu Kamrarnes sammanstående mening redan är uttalad i den riktning, att dyrtidstillägg icke bör beviljas åt tjenstemän, som hafva öfver 5,000 kronor i årlig lön, och då ifrågavarande löntagare hafva öfver 5,000 kronor i lön, så tror jag det vara nödvändigt att Riksdagen, i konsekvens med de beslut, som redan angående andra embetsmän i samma ställning blifvit fattade, jemväl i detta fall bifaller Utskottets förslag, d. v. s. afslår den Kongl. propositionen i denna del.

Herr O. B. Olsson: Jag instämmer i hvad af den siste ärade talaren blifvit yttradt, och vill blott med anledning af Herr Sjöbergs påstående — så framt jag rätt uppfattat detsamma — att de af honom omnämnde tvänne embetsmännen hafva större löner än öfrige med dem jemförlige statstjenare, erinra, att, för den händelse så verkligen förhåller sig, jag är fullt förvissad, att regeringen vid ofvannämnde löntagares afgång från tjensten nog skall rätta detta missförhållande och nedsätta lönen för deras efterträdare till samma belopp, som andra tjenstemän i samma ställning uppbära.

Då nu Riksdagen genom gemensam votering redan beslutit, att dyrtidstillägg icke skall beviljas embetsmän som hafva öfver 5,000 kronor i årlig lön, anser jag det vara skäl att vidhålla detta beslut, hvarför jag ock yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindmark: Endast ett par ord. Herr O. B. Olsson är onekligen en principernas man, tyckes mig. Jag ber dock att i Herrarnes minne få återkalla, hurusom Stats-Utskottet sjelf frångått denna princip, då Utskottet tillstyrkt beviljande af dyrtidstillägg åt chefen för Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen, oakadt denne tjensteman redan förut innehade en årlig inkomst af öfver 5,000 kronor. Riksdagen biföll äfven detta Utskottets förslag, hvaraf man finner att det icke

alltid är så helt med den så mycket omordade konsekvensen i Riksdagens beslut.

Herr O. B. Olsson: Jag vill blott erinra den siste ärade talar-
ren, att hvarken Kamrarna eller Stats-Utskottet brustit i konsekvens
eller frångått sina beslut i denna fråga. Stats-Utskottet tillstyrkte
nästlidne riksdag, att dyrtidstillägg skulle beviljas åt den af honom
omnämnde embetsmannen, och Riksdagen biföll denna Utskottets hem-
ställan. Vid denna riksdag har Utskottet ytterligare tillstyrkt, att
samme tjänsteman, som uppbär en årlig lön af 6,000 kronor, måtte
för år 1876 komma i åtnjutande af dyrtidstillägg, och detta Utskot-
tets förslag har äfven genom gemensam votering blifvit Riksdagens
beslut.

Jag kan för min del icke finna annat, än att detta beslut står i
full konsekvens med förra Riksdagens handlingssätt i likartade frågor.

Herr Sjöberg: Jag har alldeles icke yttrat — jag ber Herr
Ola Bosson Olsson erinra sig det — att de båda afdelningscheferna i
arméförvaltningen, generalfälttygmästaren och chefen för Kongl. forti-
fikationen, hafva *för stora* löner, utan jag har endast anställt en jem-
förelse mellan dessa båda herrars löner och de lönebelopp, som till-
komma de öfriga båda afdelningscheferna, general-intendenten och
general-krigskommissarien. Jag tillmåter mig icke sådan kännedom
om arten och beskaffenheten af dessa fyra herrars tjänsteåligganden,
att jag vågar uttala något bestämdt omdöme, huruvida det finnes till-
räckliga skäl att göra en så betydlig skilnad mellan de båda förres
och de begge senares löneförmåner. Jag tog mig friheten yttra —
hvad jag på fullt objektiva grunder anser mig kunna påstå — att
general-intendenten och general-krigskommissarien äro högligen betun-
gade af göromål samt att jag icke kunde förstå, huru vid sådant för-
hållande en så stor skilnad i afseende å löneförmåner kunnat uppstå
att, under det chefen för Kongl. fortifikationen och generalfälttyg-
mästaren hafva vardera en lön af 9,000 kronor, general-intendenten
uppbär 6,750 och general-krigskommissarien endast 6,000 kronor.

På detta förhållande önskade jag fästa Kammarens uppmärksam-
het, emedan jag ansåg, att den princip, som i detta hänseende nu
ytterligare här uttalats, icke skulle våldföras genom Riksdagens bifall
till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, och detta så mycket hellre,
som jag anförde exempel på att andra förvaltnings-chefer hafva större
lön än de nu i fråga varande, såsom generaldirektörerna för fång-
vårdsstyrelsen och jernvägstrafiken.

Jag har också vid de båda senaste gemensamma voteringarne med
min röst bidragit till vidhållande af den konsekvens hvarom nu är
fråga; men jag finner icke denna konsekvens fordra, att man upp-
ställer en sådan skilnad, som Utskottet i förevarande fall gjort.

Jag yrkar fortfarande bifall till den Kongl. propositionen i hvad
den afser dyrtidstillägg åt general-intendenten och general-krigskom-
missarien.

*Dyrtidstillägg
för Arméför-
valtningens
embets- och
tjänstemän.
(Forts.)*

*Dyrkoststillägg
för Arméför-
valtningens
embets- och
tjenstemän.
(Forts)*

Herr O. B. Olsson: Jag ber Herrarne om förlåtelse därför, att jag ännu en gång tager till ordet; men jag skall yttra endast några få ord.

Om, såsom här blifvit sagdt, något missförhållande i afseende på dessa embetsmäns löner eger rum, tror jag icke, att Riksdagen kan tillmätas skulden därför; ty, då lönerna bestämdes af Riksdagen, skedde det naturligtvis på förslag af Regeringen. Och detta missförhållande — om något sådant verkligen är för handen — hvartill, jag upprepar det, Regeringen men icke Riksdagen bär skulden, hoppas jag vid en löneroglering blifver rättadt.

Härmed var öfverläggningen slutad; och blef, sedan propositioner gifvits enligt de olika yrkanden som förekommit, Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Punkterna 42—44

Biföllos.

Punkten 45:

*Anslag till
infanterigevär.*

I sammanhang med nådigt förslag om anvisande till utgående under år 1876 af återstoden, 484,000 kronor, utaf det år 1871 beviljade extra anslag å 4,500,000 kronor till infanterigevär, hade Kongl. Maj:t, — med hänsyn dertill att både inom preussiska, franska och ryska arméerna numera blifvit antagna gevär af en konstruktion, medförande åtskilliga fördelar i skottvidd och träffsäkerhet, samt äfven inom vårt land upfunnits och föreisats en gevärsmo-
dell, som syntes erbjuda värderika förenklingar och förbättringar — funnit sig böra hos Riksdagen göra framställning om en sådan modifikation, beträffande användningen af det ännu icke disponerade beloppet af 1871 års anslag för ifrågavarande ändamål, att om nu pågående skjutförsök och den pröfning, som vidare under sommarens lopp komme att med gevär af ofvanberörda nya konstruktion verkställas, skulle föranleda Kongl. Maj:t att fastställa en annan modell för infanterigeväret än den nuvarande, nyssberörda anslagsbelopp måtte, utan afseende på om det år 1871 bestämda antalet gevär kunde uppnås, för gevärstillverkning användas.

Utskottet, som funnit frågan om frånträdande af den en gång antagna gevärskonstruktionen vara af den vikt samt kräfva både kostnader och tidsutdrägt af den betydighet, att de väl manade till noggrant öfvervägande, innan beslut i sådan syftning fattades, hade, med anledning af Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda framställning, uti förevarande punkt hemställt:

att Riksdagen måtte till utgående under år 1876 anvisa återstoden af det år 1871 till *infanterigevär* beviljade extra anslag med 484,000 kronor; samt vid anmälan af detta beslut i underdånighet anhålla, att, innan annan *modell*, än den nu antagna, varder af Kongl. Maj:t för gevärstillverkningen fastställd, Riksdagen må erhålla kännedom om de kostnader, som af en sådan åtgärd må föranledas.

Mot detta förslag hade inom Utskottet reservation afgifvits af Grefve *Posse*, hvilken, med hänseende till hvad Chefen för Landtförsvarsdepartementet i detta ämne yttrat till statsrådsprotokollet, yrkat afslag å Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning; och hade bland Andra Kammarens öfrige ledamöter inom Utskottet Herrar *Liss Olof Larsson, Carl Ifvarsson, Hörnfeldt, Key, Jan Andersson, O. B. Olsson, J. E. Johansson, Jöns Rundbäck* och *C. A. Larsson* likaledes reserverat sig mot denna punkt, utan att likväl beskaffenheten af deras skiljaktiga mening funnes angifven.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

Efter det att Utskottets hemställan blifvit uppläst, afgåfvos nu yttranden af:

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet, Herr Statsrådet *Weidenhielm*: Stats-Utskottet, som välvilligt tillstyrkt beviljande af ifrågavarande anslag, har likväl vid sin hemställan derom fogat ett tillägg, af hvars motivering det synes mig, som skulle Utskottet helt och hållet missförstått meningen i den modifikation i afseende på anslagets användande, som förefinnes i den Kongl. propositionen — ett missförstånd, som troligen härledt sig från det mindre utförliga yttrande, hvarmed jag tillstyrkt generalfälttygmästarens i ämnet afgifna förslag.

Jag anser mig dertföre böra upplysa Kammarerna, att ett sådant ordnande af vår gevärstillverkning, som skulle föranleda, att armén vid en mobilisering måste utrustas med gevär af olika modeller, aldrig varit ifrågasatt och lika litet har det varit påtänkt att underkasta remingtongevären någon kostsam reparation. Ärendet har verkligen blifvit behandladt med den noggrannhet, Stats-Utskottet ganska riktigt ansett det förtjena. Bestämmandet af modell för arméns vapen är visserligen en fråga, som icke tillhör Riksdagens pröfning; men då 1871 års Riksdag vid beviljande af anslag till gevärstillverkningen påräknade att för anslagssumman få ett bestämdt antal gevär tillverkade, så ansåg jag, då en ringa förändring i afseende på konstruktionen af dessa vapen skulle i någon mån kunna inverka på det antal man väntat erhålla för den af Kongl. Maj:t nu äskade återstoden af de beviljade medlen, det vara min skyldighet att uppmärksamma ett sådant förhållande.

Jag vill nu något närmare utveckla skälen, hvarför jag ansett ofvanberörda modifikation vara behöflig.

Den omständigheten, att Tyskland, Frankrike och Ryssland helt nyligen efter trägna och omsorgsfulla profskjutningar antagit gevärsmodeller af särskilda slag, men som alla hafva mindre kaliber än den för våra gevär fastställda och derigenom öfverträffa desamma i både skottvidd och träffsäkerhet, måste naturligtvis framkalla tanken att äfven åt våra gevär gifva en dylik fulländning. Men dervid uppstod frågan, huruvida rätta tidpunkten för en sådan förändring ännu vore inne. I smärre stater med få och inskränkta gevärsfaktorier, som endast långsamt kunna förse armén med gevär, bör man undvika att ofta ombyta gevärskonstruktionen, emedan det

Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)

alltid åtgår någon tid, innan soldaten blir förtrogen med ett nytt vapen, och olägenheterna af särskilda laddningssätt och olika ammunition inom samma armé äro påtagliga. Men fastän det endast är stormagterna, som med sina ymniga tillgångar och talrika gevärsfabriker kunna föra sin krigsmateriel hand i hand med nya uppfinningar, få vi dock icke lemna ur sigte, att äfven i afseende på bevapning, *så vidt möjligt är*, hålla oss i jemnbredd med andra nationer och således icke försumma den lämpliga tidpunkten för besittningstagandet af tidsenliga förbättringar. Det är krigsstyrelsens skyldighet att vara verksam i detta afseende och att förekomma, det man för länge bibehåller en gevärsmodell, som af andra nationers gevär öfverträffas. Tiden för oss att vidtaga någon den ringaste förändring i vår gevärsmodell var icke inne, förr än vi tillverkat så stort antal af de utan tvifvel krigsdugliga remingtongevären, att vi med dem kunde förse hela vår armé; och jag har icke hittills föreslagit någon förändring af deras konstruktion; men kunna vi utrusta vår armé med dessa vapen, åtminstone för ett kortare krig, då torde det icke vara skäl att dröja med att tillgodogöra oss de förbättringar, som den nyare tidens erfarenhet godkänt.

1871 års Riksdag anslag till gevärstillverkning en större summa, af hvilken blifvit anvisade 4,016,000 kronor; och för dessa anvisade medel kunna vi påräkna att vid detta års slut hafva en gevärstillgång af 220,000 stycken gevär. Med dessa gevär af krigsduglig beskaffenhet och samma modell kunna vi bevärna 150,000 man och ändock hafva en gevärsreserv af femtio procent; med detta antal kunna vi utrusta armén vid en mobilisering. Jag tillåter mig derjemte upplysa, att den ifrågakarande förändringen af vår gevärsmodell icke angår den kostsamma läsmekanismen, utan endast rör kalibern, och att sålunda prisskilnaden emellan de nuvarande remingtonska gevären och sådana med mindre kaliber bör blifva ytterst ringa, likasom den kostnad faktoriet komme att få vidkännas för åstadkommande af denna mindre kaliber icke heller torde blifva betydlig.

Om det nu är förhållandet att vi med ringa förändring kunna åstadkomma väsendtliga fördelar i afseende å gevärens både skottvidd och träffsäkerhet utan någon nämnvärd kostnad, så hemställer jag, om det icke vore skäl att använda ifrågakarande anslag för tillverkning af omkring 20,000 gevär af denna bättre beskaffenhet.

Dessa gevär blefve icke afsedda att genast utdelas till armén, utan borde utgöra grundläggningen till den reserv, med hvilken vi måste fylla våra förråd för att, när de nu i bruk varande gevären blifva kassabla, kunna ersätta dem med nya — och nog är det skäl börja bildandet af denna reserv med gevär af bästa möjliga beskaffenhet.

Jag ber att redan nu få bemöta den frågan, som torde uppstå, om det icke vore skäl att alldeles upphöra med eller ock inskränka gevärstillverkningen under nästa år. Mine Herrar! Att upphöra med tillverkningen skulle vara en olycka, ty vi behöfva väl under hvarje år så småningom öka vårt reservförråd, eljest kunde den dag komma, då vi, öfverraskade af kriget, icke vore i tillfälle att hastigt ersätta

våra slitna gevär, stodo vapenlösa, och att inskränka gevärstillverkningen för nästa år vore äfven ganska betänkligt, ty en sådan inskränkning måste störande inverka på den beräkning faktoriet gjort att just genom en påräknad gevärstillverkning få der nedlagda kostnader betalda, och den skulle dessutom sätta de arbetare, med hvilka kontrakt blifvit uppgjorda, i en ganska olycklig ställning.

På grund af hvad jag yttrat ber jag att ånyo få uppmärksamma, det den ifrågavarande förändringen endast rör gevärets kaliber, och att kostnaden för denna förändring är ringa, samt huru önskvärdt det är att i afseende på dess vidtagande, om nu pågående skjutförsök gifva de goda resultat man har skäl förvänta, krigsstyrelsen lemnas fria händer.

Jag har endast velat meddela dessa upplysningar och hoppas med dem hafva undanröjt allt missförstånd, som möjligen mitt yttrande till statsrådsprotokollet kunnat föranleda.

I öfrigt får jag hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Posse: Jag erkänner villigt, att denna fråga ganska oangenämt berört Stats-Utskottet. Vi hade af den ärade krigsministerns anförande till statsrådsprotokollet funnit hos honom en viss tvekan, huruvida den nu begagnade modellen för krigsgevär vore fullt lämplig eller icke. Stats-Utskottet blef öfverraskadt af detta meddelande, ty det var förut fullt förvissadt om, att intet tvifvel rörande våra gevärs duglighet och lämplighet förefunnes. Det framställde sig då för Stats-Utskottet den frågan: hvad är här afsigten? Är det meningen att ändra de redan gjorda gevären eller att bibehålla dessa oförändrade och hädanefter tillverka de gevär, som skola beställas, efter någon annan modell? Hvilken af dessa eventualiteter, som skulle inträffa, vore den, enligt Stats-Utskottets åsigt, lika obehaglig. I det förra fallet skulle naturligtvis en högst betydlig kostnad inträffa för ändringen af de gamla gevären. Säsom den ärade krigsministern upplyste, äro, inberäknadt dem som under detta år skola tillverkas, 220,000 gevär färdiga vid årets slut. Piporna till dessa gevär äro nu föremål för tvifvel om de skulle hafva en för stor kaliber; men man kan icke göra kalibern mindre, utan är det nödvändigt att tillverka nya pipor för alla gevär. Kostnaden därför skulle, enligt Stats-Utskottets beräkningar, uppgå till 7, 8 eller 9 kronor för hvarje gevär. Enär Utskottet icke haft tillgång till fackmän, är det ovisst till hvilketdera af dessa belopp kostnaderna borde upptagas, men helt säkert komma de icke att understiga 7 kronor och icke heller att gå öfver 9 kronor. Hela kostnadsbeloppet för ändringen af de gamla gevären blifver således en ganska betydlig summa, som kommer att kännas så mycket tyngre att betala, då vi helt nyligen anslagit större belopp för anskaffning af infanterigevär.

Det andra alternativet eller att bibehålla de gamla gevären oförändrade, men tillverka de gevär, som hädanefter beställas, med mindre kaliber, är icke heller acceptabelt, ty det vore särdeles olämpligt.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

ligt och kunde lätt leda till förvecklingar att våra soldater vore försedda med gevär, hvars ammunition icke passade till alla gevären.

Jag hörde nu af den ärade krigsministern, att meningen vore det senare alternativet eller att göra mindre kaliber på de infanterigevär, som hädanefter skulle beställas, men jag hörde icke, om Herr krigsministern beslutat eller underställt Kongl. Maj:ts pröfning frågan om vidtagandet af en sådan förändring i afseende å de gevär som tillverkas i år; och det är mindre sannolikt, att han skulle hafva en annan uppfattning rörande riktigheten af gevärsmodellen 1874 än 1875.

Jag erkänner villigt, att Riksdagen icke är kompetent att bestämma gevärsmodellen, vare sig med hänseende till låsmekanismen eller kalibern, men jag tror dock, att, då här icke är fråga om att bestämma en ny modell, utan att ändra en redan bestämd, och denna förändring skall komma att medföra i denna stund oberäkneliga kostnader för landet, så bör en sådan åtgärd icke vidtagas, förrän Riksdagen haft tillfälle att yttra sig om förslaget, och detta kan icke ske förrän en fullständig och grundlig utredning i frågan egt rum ej blott rörande kostnadernas storlek utan äfven huruvida förhållandena äro sådana att en förändring bör ske.

Jag har under nuvarande förhållanden beklagligen sett mig nödsakad reservera mig mot Utskottets beslut, och jag har gjort det i den föreställning att man vid detta tillfälle lämpligast kunde inskränka sig till beviljandet af ett mindre anslag till låsmekanismer, hvilkas konstruktion under alla omständigheter är oomtvistad, men deremot i fråga om kalibern afvakta utredning till nästa riksdag. Jag tror att, om nu beviljades 200,000 kronor för låsmekanismer, så skulle arbetarne vid faktorierna med tillverkning deraf kunna fullt sysselsättas under år 1876, och Riksdagen under nästa år sättas i tillfälle att taga i ompröfning frågan, huruvida den gevärsmodell, som nu är godkänd, bör öfvergifvas eller bibehållas.

Jag har ansett försigtigheten bjuda detta i frågans nuvarande skick; och får jag därför yrka bifall till detta mitt förslag.

Hvad jag under inga omständigheter vill understödja, det är att bevilja medel till åstadkommande af två olika gevärsmodeller.

Herr Nyblæus: Jag är för min del i denna punkt som i de flesta andra föregående af Utskottets mening. Jag är fullt förvissad om, att det gevär vi nu ega är ett mycket godt krigsgevär, så att det är allt skäl att fullfölja gevärstillverkningen efter den plan som en gång blifvit fattad.

Att ofta ändra en redan antagen gevärsmodell går icke an för en så liten stat som Sverige; utan att särdeles talande skäl till en sådan förändring förefinnas, bör detta icke ske. Och jag tror att för den modifikation, som nu ifrågasättes, icke finnes något tillräckligt skäl. Genom en förminskad kaliber skulle man vinna en något mera utsträckt bestrykande kulbana, men efter hvad jag hört sägas, skulle skilnaden icke kunna blifva så stor, och denna mera bestrykande kulbana skulle möjligen kunna vinnas genom en förbättring af ammunitionen, utan

förändring af kalibern. Om detta är händelsen, så finnes icke något skäl att göra den ifrågasatta förändringen, och då vunne man genom bibehållande af nuvarande modellen det, att kunna bibehålla samma slags ammunition, ty att hafva två slags ammunition är ganska betänkligt, och följderna skulle blifva, att den ammunition, som finnes, icke passar för alla gevär.

Jag tror derföre det vara allra klokast för det närvarande att Riksdagen icke låtsar om de förändringar i afseende på infanterigevärets kaliber, som i andra länder äro föremål för försök, utan att man låter gevärstillverkningen hafva sin jemna gång, tills flera talande skäl för förändringen framställas eller större och viktigare ändringar i gevärsmodellen ifrågasättas.

På grund af hvad jag anfört biträder jag Utskottets förslag och får dertill yrka bifall.

Herr Wedberg: Med tvekan har jag begärt ordet, då jag ju måste erkänna, det jag icke har de insigter som fordras för att rätt kunna bedöma huruvida de gevär, hvaraf tillverkning de senare åren fortgått, äro de bästa eller fullt dugliga, men då jag representerar det samhälle der kronans gevärsfaktori är beläget, så har jag, kanhända mera än de flesta af Kammarens ledamöter, haft tillfälle höra gevärens godhet bedömas, och kan äfven derigenom säga, att i synnerhet vid den tid då modellen antogs jag hörde fullt sakkunnige personer, hvilka äfven närvarit vid de prof som anställdes, ytra, att dessa prof utfallit så fördelaktigt och modellen fullt motsvarat allt hvad man kunde fordra af ett dylikt vapen, hvarför man äfven med full trygghet kunde sätta dem i händerna på våra soldater, för att i det hänseendet med lugn möta fienden, denna må ha skjutvapen af hvilken annan modell som helst af den då och nu kända, och detta omdöme torde fortfarande ega giltighet, då fråga icke *en nu* är om ändring af annat än kalibern, en fråga som äfven den tiden omnämndes, ehuru densamma ej ansågs vara af så stor betydighet.

Då jag lifligt ihågkommer dessa af sakkunnige män uttalade omdömen, så måste jag bekänna, att Herr departements-chefens uttalande till statsrådsprotokollet vid den Kongl. propositionen ganska mycket förvånade mig, men efter Herr krigsministerns nu afgifna yttrande har jag uppfattat saken så, som afsåge den i statsrådsprotokollet gjorda erinran mera ett tillkännagifvande, att krigsstyrelsen enligt sin pligt fortfarande gifve akt på de nyare åsigterna angående gevärsmodeller, än något förslag att vi nu skulle ändra våra gevär.

Min hufvudsigt med att begära ordet är dock den, att något mera få betona en sida af saken som lätt vidrördes af Grefve Posse, och som på föreliggande fråga icke torde vara utan betydelse, den nemligen att genom en nedsättning af anslaget en stor del af fabriksarbetare redan vid innevarande års utgång skulle få lof att afskedas, och detta anser jag vara icke allenast anledning till stort bekymmer för arbetarne utan äfven, efter mitt förmenande, en förlust för staten, som nu der har en väl inöfvad och skicklig arbetspersonal, äfven framdels behöflig, då jag icke kan tänka mig annat än att tillverkning

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

af gevär, om äfven i mindre skala, kommer att fortgå efter sedan de beräknade 246,000 gevären åstadkommits. — Arbetarne hafva nog sjelfva insett, att arbetet efter 1876 års utgång kommer att betydligt förminskas, och äro äfven förberedde derpå, derigenom att under förra året egentligen inga nya arbetare intagits i de afgäendes ställe; men de skulle säkert finna det vara hårdt, i fall större delen redan i år skulle blifva afskedade, hvilket blir nödvändigt i händelse Grefve Posses förslag af Riksdagen antages.

Då ett bifall till hvad Stats-Utskottet föreslagit, synes mig vara alldeles tillräckligt för att Kongl. Maj:t må finna representationens önskan, och då de anslagna medlen i hvad fall som helst alldeles icke äro onyttigt använda, så tillåter jag mig att hos Herr Talmannen yrka bifall till detsamma oförändradt.

Herr Lyttkens: Herr Talman! Mine Herrar! Vi hafva nu kommit till den punkt som man vid 1871 års riksdag förutspådde, nemligen att missnöje inom kort tid skulle uppstå med de infanterigevär till hvilkas anskaffande då beviljades anslag, emedan genom att så mycket som nu skett forcera tillverkningen vi skulle erhålla en massa gevär, som i följd af de snart sagdt dagligen inträffande förbättringarne i modellen inom längre eller kortare tid skulle visa sig obrukbara. Detta har nu inträffat och nu är frågan hvad man bör göra.

En talare från stockholmsbänken har sagt, att vi alls icke borde låtsa något derom. Detta påminner mig om den gamla fabeln om strutsen, hvilken, då en fara hotar, endast gömmer hufvudet i en buske, så att han icke ser faran och tror sig derigenom vara skyddad. Skola vi väl göra på samma sätt och låta tillverkningen fortgå, eller skola vi taga förlusten som den är och i enlighet med Grefve Posses förslag nu endast tillverka vissa gevärskdelar som äro oomtvistade och i öfrigt låta bero, till dess utredt blifvit huru frågan om kaliber m. m. kommer att gestalta sig. Krigsministern har yttrat, att det icke är säkert, att denna fråga om gevärskalibern under detta år hinner att utrönas och af detta skäl anser jag det skulle vara naturligt, att vi icke nu borde bevilja några nya anslag för ytterligare tillverkning af infanterigevär; men mine Herrar, det finnes äfven en annan sida af saken, som förtjenar att noga beaktas, och det är frågan om gevärsfactoriet i Eskilstuna. Det är ytterst angeläget att der bibehålla skicklige arbetare, men om man nu afskedar dem, så är det icke sagdt, att man sedan kan få dem tillbaka, och om man helt och hållet vägrar anslag så blir det alldeles nödvändigt att afskeda dem. Husqvarna gevärsfactori, hvilket, då det under dessa år för kronans räkning tagits i anspråk, alltid fått betydliga öfverbetalningar, i jämförelse med Eskilstuna, har fått ett visst privilegium på att, när staten beställer eller tillverkar ett visst antal gevär, så skola de erhålla beställning af 2,000 st.; detta privilegium är dock af natur, att det kan sättas i fråga om det verkligen gäller, jag tviplar på det högsta derå. Om nu all tillverkning af fullständiga gevär upphör och man inskränker sig till att endast beställa vissa gevärskdelar, så är det ännu mer tvifvelaktigt om Husqvarna har rätt till någon beställning deraf, helst som

Husqvarna fått stor beställning af den sort skjutvapen som kallas mitraljös. Alltså kan man få allt gjordt vid Eskilstuna och sålunda skulle staten icke behöfva afskeda de der anstälde gevärshandtverkarna. Af den anledning att det ännu är föremål för tvist, huruvida den nuvarande gevärskalibern kan bibehållas, om man endast förbättrar ammunitionen, så tror jag att alla skäl tala för att man för närvarande bör upphöra med gevärstillverkningen och blott, såsom Grefve Posse föreslagit, anslå medel till förfärdigande af de oomtvistade särskilda gevärskalibern, hvarigenom man skall vinna att gevärsfaktoriet i Eskilstuna icke behöfver nedläggas. Man skulle häremot kunna invända, att detta äfven skulle kunna undvikas, derigenom att staten lät göra sina mitraljörer i Eskilstuna, men då dessa redan på annat ställe blifvit beställda, låter detta sig icke göra. Jag yrkar bifall till Grefve Posses förslag.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

Friherre Ericson: På sätt Stats-Utskottets ordförande anmärkt, var Herr Krigsministerns yttrande till statsrådsprotokollet en både oväntad och ledsam nyhet. En naturlig och vigtig sak är att man ej, allraminst i ett fattigt land, bör för ofta besluta sig för att antaga nya gevärsmodeller. Andra länders exempel visa ock, att man der hyllat enahanda uppfattning. Särskildt anser jag mig härvid böra omnämna, att Preussen — detta land, som under sista tiden varit af alla länder mest inveckladt i krig och således äfven bäst varit i tillfälle att i förenämnda afseende inhemta erfarenhet — under en lång tid begagnat tändnålsgeväret, hvilket i arméens och folkets ögon varit ett godt vapen; äfvensom att nämnda land fortfarande behållit samma slags gevär äfven sedan det icke längre var någon hemlighet för den sakkunnige att detsamma i många afseenden vore underlägset sedermera uppfunna, gevär af en förbättrad konstruktion. Det var först efter fransk-tyska krigets slut som Preussen beslöt antaga en ny modell för sina gevär. Om det således hos oss, såsom inom andra länder, är af största vikt, att soldaten bibehålles vid den tron, att det gevär, han begagnar, icke är dåligt utan godt, så är fasthållandet af denna tanke utaf ännu större betydelse, då vi stå i begrepp att införa en ny härordning, byggd på värnepligtens grund. Ty jag vet ej något så kraftigt agitationsmedel emot det nya arméorganisationsförslaget som föreställningen att det vapen, som sättes i soldatens hand, ej är ett godt vapen. Det är af vikt, att denna föreställning icke onödigtvis hos soldaten får göra sig gällande; och jag anser att man icke bör vara så känslig för de nya uppfinningarne, att man, så snart en ny gevärsmodell kommer å tal, bör för den skull "slå öfver på en annan bog" utan de mest tvingande skäl.

Jag anser det vidare vara mycket beklagligt, om innevarande års Riksdag skulle antaga eller anse det yttrande, som åtföljt den Kongl. propositionen, såsom en förkastelsedom öfver svenska arméens nuvarande vapen.

Hvad åter beträffar Herr Krigsministerns yttrande, det här endast vore fråga om en liten oskyldig förändring af gevärens kaliber, så anser jag för min del denna förändring icke vara så oväsentlig. Då

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

nemligen för gevär af viss kaliber erfordras en deremot svarande ammunition, så är af vigt att kalibern blir en och samma för alla våra gevär. Skulle åter någon förändring i afseende å dessas kaliber böra ifrågakomma, så bör denna förändring vidtagas med alla gevären. Ty om man vid arméen begagnade olika slags gevär och, i följd deraf, äfven olika ammunition, så kunde deraf åtskilliga eventualiter och förvecklingar af vådlig utgång vara att befara.

Beträffande yttrandet att våra gevär skulle vara obrukbara, så vill jag anmärka, att de gevär, som begagnas, icke nödvändigt behöfva vara af den i teoretiskt hänseende bästa uppfinning, ty ytterst sällan tages, åtminstone i krig, den högre skjutfärdigheten i anspråk. Hufvudsakligaste egenskaperna hos ett gevär är, att detsamma är lätt handterligt, oömt och enkelt till sin sammansättning samt lätt att laga.

I fråga om gevärets betrykande bana, så måste den anses bättre, ju längre den är, det är gifvet, men ingenting har ännu förekommit, som gifver rätt antaga att remingtongeväret skulle vara så underlägset andra konstruktioner, att det icke fortfarande, äfven hvad betrykande banan vidkommer, kan med skäl kallas ett godt gevär, till krigsbruk. I detta afseende vill jag nämna, att innan vi bestämde oss för att antaga remingtongeväret, så hade vi dels genom under rättelser från Belgien erfarit detsamma der vara högt anskrifvet, och dels genom egna anställda skjutförsök funnit detsamma godt. Om således de kraf jag uppställt på ett gevär för den svenska arméen kunna anses tillfyllestgörande, så tror jag remingtongevären, hvilka besitta dessa egenskaper, vara fullt användbara, hvarföre det icke är skäl att upphöra med tillverkningen af sådana gevär. Och då Stats-Utskottets hemställan ovilkorligen innefattar, att Riksdagen förutsätter att tillverkning af dylika gevär skall fortsättas, samt Riksdagen i öfrigt ej ens i frågasatt att dessa gevär skulle vara mindre goda, så yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Toll: Sedan 1871 års Riksdag anslagit en viss summa för tillverkning af infanterigevär, så är det orätt, för att icke säga oklokt, att nu vilja göra afbrott i denna tillverkning, enär ett sådant afbrott skulle bevisa, att man vid förenämnda riksdag ej så noga betänkte hvad man åsyftade med sagda gevärstillverkning, och vi dessutom skulle kunna utsätta oss för att stå utan gevär när vi som bäst behöfde dem.

Likaledes anser jag det icke vara välbetänkt att nu låta tillverka gevären efter en annan modell än den redan antagna, nemligen den för de så kallade remingtongevären.

Så vidt jag kunnat finna, är detta ett godt vapen, det har enkel läsmekanism, är för soldaten lätt att handtera och vårda, och dessutom har soldaten fattat förtroende för detsamma, hvilket jag anser vara en viktig faktor i hans duglighet. Detta förtroende må man akta sig för att skaka genom alltför bråda förändringar i modellen. Jag instämmer till fullo i det yttrande af en föregående talare, som erinrade om vådan af att använda olika ammunition för våra krigsvapen.

Men jag kan icke instämman uti hvad Herr Lyttkens anförde om klokheten uti att låta gevärstillverkningen hvilat.

Jag yrkar således bifall till Utskottets hemställan.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

Herr Jöns Rundbäck: Som jag vid denna punkt reserverat mig utan att antyda anledningen dertill, ber jag att med några ord få omnämna denna. Jag vill ingalunda anklaga regeringen för de åsigtter, som den i Kongl. propositionen har uttalat; ty om krigsministern verkligen anser det vara nödvändigt att vidtaga de åtgärder, som der äro förslagna, kan jag icke finna det annat än särdeles nyttigt att man blir uppmärksamgjord derpå, och att det sker från just det håll, hvarifrån sådana upplysningar böra komma. Dock måste jag beklaga, att dessa upplysningar icke hafva kommit förr än sedan nästan hela den summa, eller fyra och en half millioner riksdaler, som af 1871 års Riksdag beviljades för anskaffning af infanterigevär, dertill blifvit använd. Detta kan väl icke läggas krigsstyrelsen till last, då nästan för hvarje dag nya gevärsmodeller uppfinnas, den ena bättre är den andra. Men, mine Herrar, det är ett allmänt känt faktum, att våra så kallade remingtongevär icke äro i egentlig mening några remingtongevär. Ty på samma gång, som man antog remingtongeväret i afseende å låsdelar m. m., bibehöll man icke pipans kaliber, till följd hvaraf man nu tror att den nuvarande kalibern är den, som ursprungligen tillhör dessa gevär. Detta var emellertid ett feltag, som vi nu få betala med ett par millioner och till hvilket, efter mitt förmenande, krigsstyrelsen gjort sig skyldig.

Men det är icke nog med gevären. Det fins äfven stora massor af ammunition, som genom den ifrågasatta förändringen blir aldeles oduglig; ty ammunitionen kan ej undergå någon förändring.

På dessa skäl, och då jag tror att varsamhet är af nöden. får jag vördsamt hemställa till Herr Krigsministern, om han icke redan i år af de anslag, som blifvit beviljade, skulle kunna göra några besparingar och icke låta tillverka ett så stort antal gevär, äfvensom om det derjemte icke vore skäl att inskränka tillverkningen af ammunition, till dess sig visat, om den ifrågasatta förändringen är nyttigt eller nödig.

I den Kongl. propositionen är upplyst, att omkring 30,000 gevär förlidet år blifvit tillverkade. Om nu ett lika stort antal skulle tillverkas äfven i år, skulle derfor åtgå en icke så liten summa, i fall man uppskattar omändringen af hvarje gevär till 8 riksdaler. Jag tror följaktligen att en inskränkning i anslaget är nödvändig, och jag skulle till och med kunna gå så långt, som att påstå att, innan saken blir närmare ntredd, ingen tillverkning bör ega rum, säga hvad man säga vill om behovet. Men då det icke torde vara lämpligt att låta tillverkningen vid Eskilstuna afstanna och arbetarne köras ut på gatan, anser jag det förslag, som Grefve Posse framställt, vara under alla förhållanden det bästa att antaga, ty jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att, om man hushållar med anslaget i år, kan man öka gevärstillverkningen under nästa år. Jag yrkar bifall till Grefve Posses förslag.

Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)

Grefve Posse: Då vid 1871 års riksdag detta stora anslag för gevärstillverkning beviljades, var det verkligen Riksdagen, som pröfvade och godkände modellen. Då antogs remingtonmodellen, dock endast så vidt det afsåg läsmekanismen, ty piporna skulle fortfarande göras efter den Wredeska modellen. Detta gjorde man derför, att den norska arméen hade pipor till sina gevär med samma kaliber som den, hvilken antogs af svenska Riksdagen. Man var då, och på goda skäl, angelägen att få lika kaliber för alla gevär, både de svenska och de norska. Jag tror att denna uppfattning var fullkomligt riktig, och för min del får jag förklara, det jag ännu är öfvertygad om att det är den enda rätta, och att ingenting olyckligare kunde inträffa, än om vi skulle förse oss med gevär af två olika kalibrar. Detta är jag rädd för, och jag förklarar att min röst lemnar jag aldrig till något anslag, som är afsedt att åstadkomma splittring i detta afscende. Jag skulle med största nöje bifalla det nu ifrågasatta anslaget till dess hela belopp, om jag icke fruktade, att krigsministern skulle använda detsamma till att förse oss med gevär af andra modeller, det vill säga sätta andra pipor i de gevär, som komma att göras 1876, än dem som finnas i de hittills gjorda.

Jag gör icke anspråk på att Riksdagen skall pröfva och godkänna gevärsmoellerna, oaktadt sådant skedde år 1871, men jag gör anspråk på att, *sedan* modellen blifvit granskad och godkänd, den icke får *ändras* utan Riksdagens medgifvande, och detta anspråk grundar sig derpå, att en sådan förändring medför kostnader till högst betydliga belopp. Icke blott ändringen af gevären blir kostbar, äfven ammunitionsförrådet — jag menar patronerna — hvilket redan blifvit tillverkadt, måste omarbetas och föranleda dryga utgifter.

Nu ställer sig frågan, hvilket sätt är det klokaste att gå till väga, antingen att antaga Stats-Utskottets förslag eller också att bevilja det mindre belopp, som blifvit af mig föreslaget, nemligen 200,000 kronor, för anskaffandet af stockar och läsmekanismer. Vore jag förvissad derom, att Stats-Utskottets förslag, sådant det är, ginge ostympadt igenom, innebure detta en bestämd anmaning till Kongl. Maj:t att icke vidtaga några förändringar med gevärsmoellen. Men det kan jag icke vara, ty det är möjligt att man i Medkammarren finner, att den senare delen af Utskottets hemställan i denna punkt bör bortfalla, och i sådant fall blir anslaget beviljad utan vilkor. Jag tror derför, att, som frågan nu står, det är försigtigast att gå till väga på det andra sättet. Jag har talat med personer, som känna till förhållandena, och de hafva ansett detta anslag af 200,000 kronor för läsmekaniken möjligen icke vara tillräckligt för att kunna sysselsätta arbetarne vid Eskilstuna gevärsfaktori; men i så fall återstår alltid för krigsministern den utvägen att före 1876 års riksdag göra de experimenter, som äro nödvändiga för att komma till visshet i frågan och vid nämnda riksdag framlägga resultatet deraf, hvarigenom Riksdagen kommer i tillfälle att bevilja den återstående delen af anslaget så tidigt, att det kan blifva disponibelt redan under år 1876. Då vi alla utan tvifvel äro välvilligt stämda för anslaget, så är här endast fråga om att värja sig för vådan af att få två olika gevärsmo-

modeller införda för infanteriet och det klokaste sättet att dervid gå till väga. För min del vill jag i det längsta tro, att det förslag, som jag framställt, säkrast leder till målet.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

Herr Werner Ericson: Jag har ganska svårt att förstå så väl de skäl, som blifvit framlagda för Stats-Utskottets förslag, som äfven dem, hvilka anförts för Grefve Posses förslag. Den, som på förhand icke kunnat stadga sin åsigt, torde svårligen hafva under den föregående diskussionen vunnit någon ledning för sitt omdöme. För mig är det ock svårt att fatta, hvilket olika resultat som skulle uppstå, antingen Stats-Utskottets eller Grefve Posses förslag bifalles.

En af Stats-Utskottets ledamöter har uttryckt sin förvåning öfver detta förslag till förändring af gevärsmodellen, en annan har förklarat sin ledsnad deröfver, och en tredje har sagt ungefär detsamma, beklagande att vår gevärsmodell icke skall vara den bästa; men jag vill dock fråga, om man kan föreställa sig, att det år 1871 kunde stå i krigsstyrelsens makt att välja den för all framtid lämpligaste modellen. Herr Jöns Rundbäck har, oaktadt han förklarat sig icke vara någon sakkännare, likväl låtit påskina sådant, då han vidt och bredt ordat om gevärspipor och huru de skola vara beskaffade. Att utan specialkunskap yttra sig i dylika ämnen, anser jag dock vara mindre lämpligt, och jag vet icke hvarthän en sådan diskussion skulle kunna leda. Den värde talaren frågade, hvarföre man ej från början bestämde sig för den bästa pipan. Jag skall upplysa Herr Jöns Rundbäck att, i fråga om en gevärspipas duglighet, afseende bör fästas icke blott på dess kaliber, utan äfven på dess tyngd, längd och ännu 12 à 15 andra egenskaper, som det hittills icke lyckats någon meniska att bestämdt beräkna. Och den erfarenhet, man i detta afseende har, är en frukt af experimenter sedan långa tider tillbaka, ja under århundraden. Den gevärsmodell, som 1871 antogs och som konstruerats af den utaf Riksdagen så illa behandlade Baron Wrede, var emellertid *då* den erkändt bästa. Den gjorde också, snart sagdt, epok och antogs nästan öfverallt. Huru obetydlig än nu föreslagna förändringen är, så kan jag visst icke gilla den och skulle varit bäst belåten, om chefen för Landtförsvars-departementet icke fält det så mycket omordade yttrandet till statsrådsprotokollet. Hvad nu beträffar att besluta i enlighet med Stats-Utskottets eller Herr Grefve Posses särskilda framställning, så anser jag det mer än likgiltigt. Ty eftersom vi nu redan hafva 197,000 gevär och med detta års slut skulle få 246,000, så blefve naturligen denna skilnad att betrakta endast såsom reserv, då ju vid ett inträffande krig vi vore hänvisade att hufvudsakligast använda de gevär af nuvarande modell, som redan finnas. Att med afseende på modellen nu göra några bestämmelser, finner jag i högsta grad olämpligt, utan anser jag bäst bifalla Stats-Utskottets förslag, hvarigenom det står krigsministern fritt att, derest han ej finner någon annan modell lämpligare, låta tillverka de återstående gevären af samma kaliber, som hittills användts. Jag yrkar för min del bifall till Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

*Anslag till
infanterigevär.*
(Forts.)

Herr Jöns Rundbäck: Jag anhåller om ursäkt att jag ännu en gång besvärar Kammaren. Den siste värde talaren har påstått, att jag skulle gjort mig till sakkännare i ett ämne, som jag icke hade reda på. Detta har jag visst icke gjort, utan har jag endast sagt, att utaf alla de sakkännare, med hvilka jag talat i ämnet, har ingen enda sagt, att de gevär, vi nu hafva, äro verkliga remingtonsgevär, och den siste talaren har ej heller kunnat visa, att jag i det fallet haft orätt. Men hvad jag påstått, nemligen att man nu vill föreslå en mindre kaliber än det ursprungliga remingtonsgevärets, det är ett faktum. Dock för en person, som kan påstå, att Stats-Utskottets och Grefve Posses förslag äro lika, fastän de skilja på närmare halfva summan, kan det naturligtvis vara lätt nog att få två olika kalibrar lika stora.

Grefve Björnstjerna: Jag har frågat mig, hvilken olägenhet skulle vara störst, antingen den att ej få det möjligen bästa gevär eller den att afbryta den gevärstillverkning, Riksdagen redan beslutat, och derjemte förminska truppens förtroende till sitt nuvarande vapen. Jag kan icke neka, att jag anser det senare alternativet medföra den största vådan. Då härtill kommer att, efter hvad jag erfarit, det förbättrade remingtongeväret icke skall hafva synnerligen stor fördel framför det nuvarande i dess oförändrade skick, finner jag intet skäl, hvarföre man skulle frångå den gamla modellen. Visserligen kan man med gevär af det nya slaget utsträcka betrykningsbanan 100 fot längre, än förhållandet är med de gamla, men då dessa senare i alla fall hafva en betrykande bana af mellan 8 à 900 fot, ett afstånd, hvarmed man väl i allmänhet kan antaga våra infanterister vara belåtna, då deras eldhastighet är lika med de bästa utländska, då de derjemte äro särdeles fältmessiga, enkla, starka och lättskötta, förefaller det mig, som om vi kunde tills vidare vara temligen tillfredsställda med dem. På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Wedberg: Om man utgår från det antagandet, att Första Kammaren ej skulle oförändrad bifalla den nu föredragna punkten i Stats-Utskottets utlåtande, så har man naturligtvis fullt skäl för att yrka bifall till Herr Grefve Posses särskilda förslag, för att derigenom söka bereda framgång för sin mening; men som ett sådant antagande saknar alla skäl för sig, enär icke en enda af Första Kammarens ledamöter i Stats-Utskottet reserverat sig mot punkten, så kan jag ej finna någon anledning, hvarföre vi skulle afslå densamma.

Skälet, hvarföre jag nu begärt ordet, är egentligen att få påpeka, hvad verkan antagandet af Grefve Posses förslag skulle medföra. Såsom vi veta, anses Husqvarna gevärsfaktori hafva rätt till årlig tillverkning af 2,000 gevär. Härtill skulle nu åtgå 75 à 80,000 kronor. Det återstode då en summa af högst 125,000 kronor, för hvilken summa med de låga pris som gälla vid Carl Gustafs stads faktori

skulle kunna tillverkas omkring 4,000 gevär. Då emellertid under förra året der tillverkades 20 à 25,000 sådana, torde Herrarne lätt inse, hvilken inskränkning i fabriken verksamhet sålunda, genom anslaget nedsättning till 200,000 kronor, måste ega rum och hvilket stort antal af arbetare till följd deraf skulle blifva sysslösa. För många af dessa arbetare skulle det icke betyda mycket att blifva afskedade, enär de nog till följd af sin duglighet lätt skulle kunna få arbete på annat håll, men det blefve alltid en skada för faktoriet att förlora sjelfva stammen, och för vissa slags arbetare, såsom stockmakare, pipborrhare m. fl., hvilka under en längre tid vant sig vid ett specielt arbete, vore det måhända svårt att annorstädes få just sådan sysselsättning. Jag anser derföre icke skäl att anslaget nedsättes, utan yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag, förvissad om att Herr Krigsministern af den diskussion som nu blifvit förd funnit ytterligare skäl till noggrant öfvervägande, innan någon ny modell af honom tillstyrkes till antagande.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

Herr Törnfeldt: Från min ungdom tror jag mig hafva den erfarenhet, att jagtgevär med finare kaliber hafva större skottvidd än de med gröfre kaliber. Jag vet dessutom att för några år sedan underkastades denna fråga i Nord-Amerika en sträng pröfning och att den komité, som der var tillsatt för frågans behandling, kom till det resultat, att gevär af finare kaliber sköto skarpare. Jag har i min ego en amerikansk patron, hvilken liknar långhalsade buteljer, der kulan motsvarar halsen och krutrummet den öfriga delen af buteljen. Dessa patroner äro längre än våra, hvadan kulan, ehuru smalare, dock troligen har samma tyngd som våra vanliga kulor. Krutkammaren bör vara betydligt vidare än kulloppet, så att krutets höjd ej öfverstiger dess diameter, ty i annat fall utkastas det öfverstigande krutet obrändt och är blott till hinder. Detta torde göra, att dessa amerikanska gevär skjuta bättre än våra. Derför är det väl skäl att noga undersöka saken för att få utredt, hvilken modell är den bästa. Hvad det angår att vi nu ega omkring 200,000 gevär med patroner, så äro ju dessa alltid bra att hafva, ty skulle en bättre modell kunna erhållas, så borde den väl ock komma armén till del, och i så fall kunde ju de förstnämnda gevären och patronerna öfverlemnas åt kommunerna för att utdelas till ungdomen, som då kunde få tillfälle öfva sig i målskjutning. Jag tycker derföre att det ej skadar, om saken toges under öfvervägande.

Herr Werner Ericson: Jag skall vara helt kort. Jag har ej, såsom Herr Jöns Rundbäck sagt, påstått att icke någon skilnad förefunnnes mellan Stats-Utskottets hemställan och grefve Posses förslag i detta ämne, utan jag har endast yttrat, att det vore af mindre vikt, hvilketdera förslaget man biträdde, enär frågan gäller endast det större eller mindre reservförråd, som skulle finnas till hands vid ett infallande krig. Hvad särskildt angår samme talaresh yttrande, att han i denna fråga icke uppträdt såsom sakkännare, så vill jag endast påminna honom om hvad han nyss anfört angående gevärspipans beskaflenhet i förhållande till läsmekaniken.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Weidenhielm: Af den diskussion som nu försiggått, har jag erfarit, att jag i vissa fall har blifvit förstådd och i andra åter missförstådd. Jag har blifvit förstådd i alla de afseenden, hvori den ifrågasatta förändringen af vår gevärsmo- dell skulle vara oläglig, ty hvad jag i början af diskussionen an- fört har sedermera af de fleste talare blifvit upprepadt. Olägenheten af olika gevärsmo- dellers och olika ammunition inom samma armé, äfvensom de kostnader, som en förändring af nuvarande gevär skulle förorsaka, och obehöfligheten deraf — allt detta har jag redan påpekat, liksom jag äfven yttrat, att någon åtgärd, som skulle framkalla dessa olägenheter, hvarken varit ifrågasatt eller blifvit vidtagen. Deremot har man icke förstått mig, då man här framställt en sådan tanke, som skulle krigsstyrelsen utan den mest noggranna pröfning och de omsorgsfullaste undersökningar kunna tillstyrka en förändring af vår gevärsmo- dell. En sådan tillstyrkan kan ju icke ske utan den förutsättningen, att man genom verkställda skjutförsök blifvit öfvertygad om, att den ifrågavarande mindre kalibern verkligen har dessa stora fördelar framför de nuvarande ge- värens, som man har skäl att förmoda.

Jag återupprepar ännu en gång: det skulle varit en försummelse af krigsstyrelsen, om den icke fästade Riksdagens uppmärksamhet på de förbättringar i infanteriets skjutvapen, som angränsande nationer redan vidtagit, och att vi med ringa kostnad i detta afseende nu kunna börja följa dem, utan att vid en mobilisering behöfva blanda gevär af olika modeller inom vår armé. Af hvad under diskussionen förekommit har jag ingen anledning att förändra denna uppfattning af krigsstyrelsens pligt.

Öfverläggningen förklarades slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på bifall till Kongl. Maj:ts proposition, dels ock slutligen på bifall till det förslag, Grefve Posse under öfverläggningen framställt. Herr Talmannen ansåg den förstnämnda af dessa propositioner hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad, men då votering begärdes, blef af sådan anledning, och sedan Grefve Posses förslag antagits till kontrapropo- sition, nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af denna lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i punkten 45 af utlåtandet N:o 6,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i öfrigt, beslutit att till utgående under år 1876 för läsmekaniker och

stockar anvisa 200,000 kronor af det år 1871 till infanterigevär beviljade extra anslag.

*Anslag till
infanterigevär.
(Forts.)*

Omröstningen försiggick, och afgåfvos dervid 51 ja mot 109 nej; i följd hvaraf Kammarerna beslutit enligt nej-propositionen.

I punkten 46 var af Utskottet hemställt:

att det af Kongl. Maj:t till *kavallerisablar* äskade belopp, 23,000 kronor, icke måtte af Riksdagen beviljas.

*Anslag till ka-
vallerisablar.*

Rörande denna fråga yttrade Grefve Björnstjerna: Ehuru Herarne troligen anse mig nedsablad i den föregående punkten, måste jag likväl säga några ord i fråga om kavallerisablarne. Det framgår af Stats-Utskottets uppgifter, att vi ega ungefär 1,300 sablar af 1854 års modell — en modell som icke vidare är lämplig att utdelas. Dessutom finnas der omkring samma antal af 1864 års modell, dessa fullt användbara ehuru icke af den nu antagna modellen. Af Kongl. propositionen inhämtas derjente, att de sablar, som för närvarande begagnas vid Lifgardet till häst och Jemtlands hästjägare äro kassabla. Vid sistnämnda korps användas sablar af 1825 års modell, hvilka väl passa i en antiqvitetsssamling, men ingalunda uppfylla nutidens fordringar på ett brukbart vapen. Lifgardets till häst sablar af 1854 års modell kunna numera icke anses lämpliga, de äro dessutom förslitna. När i stället för dessa 7 å 8 hundra kassabla vapen nya af 1864 års modell utlemnas, finnas sålunda kvar i våra förråder omkring 5 eller 6 hundra sablar. Detta är således hela den tillgång vi ega för att i nödens stund fylla vapenbristen vid kavalleriet. Mig förefaller då att — huru ringa den styrka än må vara, som man vill hafva af detta vapen — ett förråd af endast 600 dugliga sablar måste vara för litet. Regeringens begäran om ett anslag till 1,000 nya sablar synes mig därför så ytterst billig, att jag för min del vågar vördsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Friherre Ericson: Jag anhåller att få komplettera den föregående ärade talarens sifferuppgifter. Förrådet af sablar efter 1864 års modell utgör nemligen 1,347 och efter 1854 års 1,549. 1854 fanns en sabelmodell; några år derefter ansågs den icke längre duglig, utan man gjorde en ny, och nu har Grefve Björnstjerna upplyst, att det finnes ännu en till. Men att byta om sabelmodeller hvart tionde år, är väl ändå kanske för mycket, och den omständigheten att man säger att en ny modell behöfves kan väl således ej få anses för ett giltigt skäl för ett nytt anslag. Jag tror, att det är riktigare att, då representationen erkänt nödvändigheten af att hafva dugliga sablar i förråd, Kongl. Maj:t efter noggrann pröfning — och jag föreställer mig, att denna pröfning bör vara noggrannare än den var 1854 och 1864, ty modellerna från dessa tvänne år dugde ju ej längre än tio år hvardera — antager en sabelmodell och för Riksdagen föreslår de utgifter, som äro behöfliga för att sätta sabelförrådet i stånd och komplettera det-

Anslag till ka-
vallerisablar.
(Forts.)

samma, när det blifvit utslitet. Kongl. Maj:ts tillvägagående hittills i denna sak har deremot synts Stats-Utskottet vittna om en sådan osäkerhet i åsigt, att Utskottet icke ansett sig böra tillstyrka det begärda anslaget.

På dessa grunder och då någon absolut brist på dugliga sablar icke för närvarande finnes, hemställer jag om afslag å Kongl. Maj:ts förslag och bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Grefve Björnstjerna: Jag får fästa Friherre Ericsons uppmärksamhet derpå, att jag redan nämnt, det kavallerisablar af 1864 års modell äro användbara. Skilnaden mellan dessa och den nuvarande modellen består endast i en liten förbättring af fästet. Begge modellerna äro dock, som sagdt är, användbara. Af det dugliga sabelförrådet måste emellertid mera än hälften snart nog utlemnas, återstår således endast omkring 600 stycken. 1854 års modell är deremot sådan, att man dermed icke bör beväpna våra ryttare. Vid Lifgardet till häst, hvilket regemente ännu är utrustadt med dylika vapen, kan den som så önskar derom lätteligen öfvertyga sig.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Jag instämmer uti Grefve Björnstjernas yttrande och hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner blifvit gifna, enligt de yrkanden som förekommit, biföll Kamraren Utskottets hemställan.

Punkterna 47—52:

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 53:

Anslag för
Generalstabens
topografiska
afdelnings ar-
beten.

Med förmålan att Utskottet icke funnit anledning understödja Kongl. Maj:ts nädiga framställning om höjande till 75,000 kronor af nuvarande anslaget för Generalstabens topografiska afdelnings arbeten, hade i denna punkt Utskottet hemställt, att Riksdagen måtte för sagda arbeten under år 1876 anvisa ett extra anslag till enahanda belopp som det nu utgående, eller 60,000 kronor.

I anledning af hvad sålunda blifvit föreslaget, anförde:

Herr Thomasson: Den som har något, om än så ofullständigt begrepp om den vigt Generalstabens topografiska afdelningsarbeten ega för vårt land, icke blott i militäriskt utan äfven i så många andra hänseenden, samt känner hvilket varmt intresse, hvilken frikostighet, Stats-Utskottet till sin oförvanskliga heder brukar visa i fråga om dylika företag, kan det icke annat än förvåna, att Stats-Utskottet funnit lämpligt afstyrka en af Kongl. Maj:t äskad förhöjning i an-

slaget för dessa arbeten, en förhöjning så obetydlig som 15,000 kronor, genom hvars beviljande anslaget för de ifrågavarande arbetena endast skulle uppbringas till samma belopp hvarmed det utgick redan åren 1867 och 1868, men hvars inbesparande skulle köpas så dyrt, som dermed att vårt land, enligt chefens för Generalstabens intyg, icke skulle kunna varda i sin helhet topografiskt kartlagt förr än efter mansåldrar. Stats-Utskottet har icke ens försökt bestrida riktigheten af detta uttalande, men det oaktadt, med denna temligen nedslående framtidsutsigt för ögonen, icke ansett skäl förefinnas att understödja företaget i större mån, än som med det nuvarande anslaget kan åstadkommas. Jag hoppas emellertid, att Kammaren och, om jag ej bedrager mig, äfven Stats-Utskottets egna ledamöter nu skola se saken annorlunda och med afslag å Utskottets hemställan bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende äskat, hvarom jag hos Herr Talmannen värdsamt anhåller om proposition.

*Anslag för
Generalstabens
topografiska
afdelnings
arbeten.
(Forts.)*

Häruti förenade sig Herr *Lindstedt*.

Friherre Ericson: Anslaget till ifrågavarande kartarbeten har den historia inom den nya representationen, att detsamma vid 1867 års riksdag upptogs till 75,000 R:dr och nedsattes sedermera vid följande riksdag till 60,000 R:dr. Detta nedsättande mötte dock motstånd af åtskilliga ledamöter inom riksdagen, bland annat äfven af mig, ty jag skulle gerna hafva sett, att anslaget bibehållits vid sin förra summa 75,000 R:dr. Då emellertid Riksdagen, efter moget öfvervägande, beslutat, att samma anslag skulle stanna vid 60,000 R:dr och ingenting under tiden inträffat, som, Stats-Utskottet veterligen, kunnat föranleda till någon ändring af denna Riksdagens uttalade uppfattning, har Stats-Utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till den af Kongl. Maj:t nu föreslagna förhöjningen af ifrågavarande anslagsbelopp.

Herr Helander: Jag hade visserligen tänkt att något närmare inlåta mig på denna fråga, men då tiden så långt framskridit och jag icke på ett tillfredsställande sätt skulle kunna göra detta, utan att en längre stund uppehålla Kammaren, inskränker jag mig till att tillkännagifva, att jag helt och hållet instämmer i det slut, hvartill Utskottet kommit.

Herr Treffenberg: Jag skall deremot anhålla att få instämma med Herr Thomasson i det yrkande om afslag på Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition han framställt. Jag kommer ihåg ett yttrande, som under någon af de nästföregående riksdagarne fälldes af en ledamot i Första Kammaren, nemligen att "så här mot Riksdagens slut brukade man icke genomläsa betänkanterna". Men jag skulle nästan vara frestad att tro, det Utskottet gjort på samma sätt med eller åtminstone icke noggrannt uppmärksammat innehållet af den bilaga, som finnes fogad vid den Kongl. propositionen

*Anslag för
Generalstabens
topografiska
afdelnings
arbeten.
(Forts.)*

i ämnet, och det deri intagna utlåtande, som afgifvits af chefen för Generalstabens topografiska afdelning. Hvad deri anförts synes mig innefatta så grundliga skäl för den af Kongl. Maj:t ifrågasatta förhöjning af auslaget till nämnda topografiska afdelnings arbeten, att jag icke kan förstå, huru Stats-Utskottet, med dessa skäl för ögonen, velat afstyrka berörda anslagsförhöjning. Särskildt anser jag mig böra ställa en uppmaning till representanterna för de sju stora län, nemligen Wermlands, Stora Kopparbergs, Gotlands, Gefleborgs, Westernorrlands, Jemtlands och Westerbottens län, der, enligt hvad nämnda bilaga upplyser, någon topografisk kartläggning ännu icke kunnat komma i fråga, en uppmaning att understödja det yrkande, som af Herr Thomasson och mig framställt om bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Enahanda uppmaning vill jag ställa till representanterne för de ytterligare sju län, Stockholms, Östergötlands, Skaraborgs, Örebro, Kalmar, Jönköpings och Elfsborgs län, der de topografiska arbetena väl äro påbörjade men ej afslutade. Af det ifrågavarande utlåtandet finner man, att de först omförmälda, ännu icke ens till någon del topografiskt kartlagda sju länen omfatta ett sammanlagdt yttinnehåll af omkring 1,775 qvadratmil, och då man med det nuvarande anslaget endast kan åstadkomma uppmätning af, och utgifning af kartor öfver 32—36 qvadratmil, kan man lätt finna, huru länge man får vänta på ifrågavarande karteverks afslutande, om anslaget icke höjes.

Slutligen kan jag tillägga, att länsstyrelserna i Westerbottens och Westernorrlands län förlidet år ingått till regeringen med begäran, att den måtte anbefalla chefen för de topografiska arbetena att inom nämnda län börja med dylika arbeten, på det dugliga kartor öfver länen måtte åstadkommas, men efter det nämnde chef blifvit hörd, så lär regeringen bland annat i brist på medel icke kunnat till länsstyrelsernas framställning lemna bifall.

Jag får på det kraftigaste tillstyrka antagande af Kongl. Maj:ts förslag.

Herr O. B. Olsson: Jag vill underrätta den siste ärade talaren, att Stats-Utskottet genomläst den Kongl. propositionen jemväl i hvad den rörer förevarande fråga.

Den stora vikt, som skulle ligga i dessa kartor, vill jag icke förneka; men samme talare torde komma ihåg, att vid 1872 års riksdag åtskilliga upplysningar meddelades i denna Kammare i fråga om beskaffenheten af samma kartor. Särskildt erinrar jag mig i afseende på det kartblad, som upptog Carlsborgs fästning, att den väg, som skulle leda till fästningen, blifvit utmärkt en hel mil från sitt rätta läge, och att, i fall man skulle hafva passerat den väg, som å kartbladet fanns utmärkt, man skulle kommit midt i en sjö. Med ett ord, denna karta innehöll så väsendtliga oriktigheter, att den i det skick, den då befanns, icke skulle kunnat gifva den ringaste upplysning hvarken åt allmänheten eller åt en trupp. Och då för ifrågavarande ändamål ett anslag af 60,000 kronor årligen varit under en följd af 7 år tillräckligt, så ser jag nu icke något skäl att för nästkommande år höja det med 15,000 kronor.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Direkt uppfordrad af en aktad representant från ett af de norra länen, skall jag bedja att få yttra några ord.

Han stälde en direkt uppmaning till representanterna från de 7 norra länen att biträda Kongl. Maj:ts proposition i ämnet; och jag skulle vara den förste att ställa mig denna uppmaning till efterrättelse, om jag kunde af bilagorna till den Kongl. propositionen finna, att det åsyftade ändamålet derigenom skulle vinnas. Något sådant har jag dock icke funnit, och att ändamålet icke heller *kan* vinnas med här begärda anslag, är efter min åsigt alldeles klart. Jag skall söka att för min åsigt nu, såsom ock annars, gifva skäl. Här har talats om hvad chefen för Generalstabens topografiska afdelning i frågan yttrat, och deribland förekommer också, hvad Herr Treffenberg nyss anförde; men der säges vidare: "huruom deraf" (chefens för Generalstabens topografiska afdelning uttryckta åsigt i frågan) "tydiligen framginge att, om det nuvarande arbetsanslaget komme att förblifva oförändradt, mansåldrar skulle förgå, innan landet i sin helhet blefve kartlagdt. Detta kunde icke vara fördelaktigt hvarken i militäriskt hänseende eller med afseende å de borgerliga yrkena, för hvilka Generalstabens kartverk egde stor betydelse". Nu sade Herr Treffenberg vidare, att med nuvarande auslag endast 32—36 qvadratmil kunna årligen uppmätas och kartläggas; och då de norra länen omfatta 1,775 qvadratmil, som icke äro kartlagda, så skulle ju, om 36 qvadratmil hvarje år uppmätas, 49 ¹¹/₃₆ år åtgå, innan dessa 1,775 qvadratmil blifvit kartlagda. Jag tror, att det är något för långsamt. Det kan visserligen vara godt för våra efterkommande att 49 år här-efter hafva kartor å dessa trakter, men för oss blir det något för lång väntan.

Jag tror icke heller, att, äfven om en tillökning i auslaget af 15,000 kronor nu beviljades, någonting skulle vinnas dermed; vi skulle stå och stampa på samma punkt som förut; och då chefen för Generalstabens topografiska afdelning vidare säger, att "för nödvändigheten af anslagens ökande talade ock den betydliga prisstegring, som öfverallt gjort sig gällande och som icke kunnat undgå att utöfva inflytande äfven på kostnaden för kartverkets utgifvande", — så synes han dermed vilja antyda, att, äfven om 15,000 kronors förhöjning beviljas, kartverkets utgifvande icke alls skulle derigenom påskyndas, utan fortfarande gå med samma långsamma snäckgång som förut. Och då förhållandet synes vara, att med de begärda 15,000 kronorna ingenting vinnes för arbetets snabbare gång, så få vi väl stanna vid de föreslagna 60,000 kronorna och vänta tills vi få en Kongl. proposition af sådant innehåll, att derigenom kartläggning af dessa 1,775 qvadratmil fortare än nu måtte kunna fullbordas.

På dessa skäl och just för att vinna det mål, Herr Treffenberg åsyftade, ehuru på motsatt väg, vill jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Treffenberg: Såvidt jag fattade O. B. Olssons argumentation rätt, så gick den ut derpå, att det arbete, som lemnades af Topografiska corpsen, vore odugligt eller mindre tillfredsställande; och

*Anslag för
Generalstabens
topografiska
afdelnings
arbeten.
(Forts.)*

*Anslag för
Generalstabens
topografiska
afdelnings
arbeten.*

vore förhållandet sådant, så ser jag icke något skäl, hvarför Stats-Utskottet skulle tillstyrka ett enda öre dertill, utan Utskottet borde väl då i stället hafva föreslagit indragning af hela anslaget. Det vore, så vidt jag kan förstå, att handla fullt konsequent.

Hvad åter Herr Hæggströms anmärkning beträffar, så vill jag endast hänvisa till slutet af chefens för Generalstabens topografiska afdelning yttrande i frågan, der goda skäl uppgifvas, hvarföre just denna lilla förhöjning i anslaget erfordras, då han talar om nödvändigheten att utbilda personer, så att de blifva dugliga till att biträda vid Topografiska afdelningens arbeten, hvartill någon tid alltid måste åtgå.

Herr Boman: Under diskussionen har blifvit yrkadt bifall till Stats-Utskottets förslag, och om jag rätt uppfattat motiven, har man gjort det, dels derföre att kostnaden i del hela är stor, dels ock derföre att, äfven om 15,000 kronors förhöjning i anslaget komme att beviljas, det likväl skulle gå så långsamt att få landet kartlagdt, att mången skulle kunna få förgäfvets vänta i hela sin lifstid på att få se arbetet fullbordadt.

Hvad kostnaden vidkommer, så är det en sanning, att den är stor, och hvarje arbete af den beskaffenhet som ifrågavarande måste kräva betydlig kostnad; men man måste komma i håg, att vi icke få räkna på den direkta afkomst, som statsverket kan hafva af kartorna, utan mera på den indirekta vinst, som deraf följer. De kartblad, som utgifvits, hafva haft betydlig åtgång; det finnes till exempel kartblad öfver delar af Skåne, af hvilka öfver tusende exemplar blifvit sålda. Tänker man sig nu, att de personer, som köpt dessa blad för två riksdaler stycket, skulle sjelfva låtit utföra arbetet och bekosta uppmätningen m. m., så skulle kostnaden härför uppgått till många hundra gånger så mycket. Den indirekta nyttan af kartorna är verkligen så stor, att statsverket icke bör rygga tillbaka för de uppoffringar, som för deras utarbetande erfordras.

Hvad vidare beträffar Herr Hæggströms yttrande, att det skulle gå så långsamt med kartläggningen, att det icke vore lönt att öka anslaget dertill utöfver dess nuvarande belopp, så har redan Herr Trefßenberg upplyst, att meningen icke vore att stanna vid 15,000 kronors förhöjning utan, att i den mån Riksdagen finner skäligt anslå medel, och arbetskrafter kunna sättas i verksamhet, ytterligare påskynda arbetet, så att man inom en någorlunda begränsad tid skulle kunna få se detsamma fullbordadt. Om vi nu vägra de begärda 15,000 kronorna, så blir följden den, att kartarbetet icke allenast icke kan fortgå med större hastighet än hittills, utan att detsamma kommer att fördröjas och detta af mer än ett skäl. Först och främst kommer prisstegringen, som gör arbetet dyrare, att fördröja detsamma, och dessutom finnes äfven en annan omständighet, som är af mera väsendtlig vikt, och hvarom jag anhåller att få yttra några ord. Då år 1857 tillstånd meddelades, att dessa kartor skulle få utgifvas och säljas i den skala, som nu är för handen, nemligen 100,000:delars skala; så fanns i arkiven många konceptkartor, samlade från de föregående årens rekognosceringar, hvilka hade fortgått sedan omkring

1814. Dessa kartor voro endast afsedda för militära behof, och dylika, utförda i så stor skala att terrängen kunde utsättas,ingo icke säljas; de voro ett slags kontraband, som förvarades i Generalstabens topografiska afdelnings arkiv. 1857 medgafs emellertid, att äfven den stora skalan fick utlemnas till allmänheten. För att påskynda utgifningen blef det då nödvändigt att uppamma gravörer, ty dessförinnan funnos inom corpsen icke mera än två sådana, hvilka sysselsattes med gravur af länskartorna, som utgäfvos i förminskad skala. De flesta kartbladen etsades af corpsens egna officerare och förvarades i arkiven för militära behof. Man började, som sagdt är, inse nödvändigheten af att skaffa gravörer, för att snarast möjligt kunna utgifva icke allenast de blad, som under närmast föregående år blifvit färdigrekognoscerade, utan äfven hvad som från tidigare rekognosceringar fanns i förråd. Detta har också lyckats så väl, att Generalstabens nu har ganska många skicklige gravörer, hvadan man också arbetar undan så fort, att, så snart ett blad är färdigrekognosceradt, detsamma genast lemnas till gravören. Om nu det begärda anslaget ej beviljas, så kunna icke alla gravörerne erhålla full sysselsättning vid Generalstaben, utan somliga nödgas söka sig arbete på annat håll; och följaktligen kommer, äfven om rekognosceringarne kunna fortgå lika fort hädanefter som hittills, utgifningen af kartorna att fördröjas.

Jag ber Herrarne gifva noga akt på denna omständighet. 15,000 kronor är ju icke någon väsendtlig summa, då fråga är om ett godt mål.

För min del får jag således på det lifigaste tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag om anvisande af 75,000 kronor till Generalstabens kartarbeten, fullt förvissad att dessa penningar blifva väl använda.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats såväl bifall till Utskottets hemställan, som ock att, med afslag å berörda hemställan, Kongl. Maj:ts proposition i ämnet måtte bifallas. De propositioner, som gäfvos enligt dessa yrkanden, blefvo med blandade ja och nej besvarade, hvarför desamma af Herr Talmannen ånyo framställdes, och förklarade derefter Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Votering blef då begärd. Efter fattadt beslut att bifall till Utskottets hemställan skulle uppställas såsom ja-proposition, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i 53 punkten af utlåtandet N:o 6,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, hafva Kamraren, med afslag å Utskottets hemställan,

*Anslag för
Generalstabens
topografiska
afdelnings
arbeten.
(Forts.)*

i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, bifallit samma framställning oförändrad.

Omröstningen utföll med 92 ja mot 37 nej; och var således Utskottets förslag bifallet.

Punkten 54.

Bifölls.

Punkten 55.

Utskottet hade, i enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, uti förevarande punkt hemställt:

att ett extra anslag af 100,000 kronor måtte för år 1876 anvisas till *skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens* befrämjande.

Ordet begärdes af:

Herr Törnfeldt, som yttrade: Jag anhåller att få göra den framställning till Kammaren, om icke vid detta anslags beviljande borde fästas det vilkor, att det icke får användas till annat än ungdomens öfningar. Nu är så förhållandet, att i skarpskytteföreningarne finnas många gamle män och gubbar, hvilka haft tillfälle till öfningar under en längre tid och följaktligen taga priset. De yngre få föga eller intet till uppmuntran, ehuru just de borde i främsta rummet öfvas, ty de äldre, som nu begagna skarpskytteriet såsom en vinstspekulation, gå troligen aldrig ut i krig, om så skulle påfordras.

Jag har visserligen icke något yrkande att göra, men jag hemställer, om icke nämnda förhållande bör tagas i betraktande till nästa år.

Herr O. B. Olsson: Som den föregående talaren icke framställt något yrkande, så får jag afstå från ordet.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 56.

Blef äfven bifallen.

I *punkten 57* var af Utskottet den hemställan gjord:

att till inventarier för Svea artilleriregementes kasernbyggnad måtte för år 1876 anvisas på extra stat 157,000 kronor.

Beträffande detta förslag anförde

Herr Liss Olof Larsson: Det är ett ordspråk, som säger, att

*Anslag till
skarpskytte-
väsendet.
(Forts.)*

*Anslag till
inventarier för
Svea artilleri-
regementes
kasern-
byggnad.*

när man sagt a, så får man ock säga b. Jag har icke sagt a, men jag säger ändå b.

Jag har visserligen i afseende å denna punkt icke för afsigt att göra annat yrkande än på bifall å Utskottets förslag, men jag har begärt ordet för att till regeringen göra en vänlig framställning att, när förslag framläggas till nya byggnader, dessa förslag måtte vara sådana att man kan hafva fullt förtroende till dem eller med andra ord innehålla hela kostnaden på en gång, och icke, för att få Riksdagen att bevilja anslaget, något undandöljes.

Nu vet jag visserligen att man kan möta mig med den erinran, att regeringen icke kan förutse, att materialier m. m. skola stiga i pris, och detta begär jag icke heller. Jag för min del önskar endast att hela den för en byggnad ifrågakomne kostnaden måtte upptagas från början,

Då regeringen vid 1872 års riksdag uppgaf kostnaden för ett "fullständigt" artilleri-etablissemment till en million kronor och anslaget jemväl beviljades, så hade man skäl att antaga, att, då regeringen sagt att för nämnda belopp kunde erhållas ett "fullständigt" artilleri-etablissemment, några ytterligare kostnader icke skulle därför erfordras; men nu finner man en efterräkning på 157,000 kronor.

Det är blott detta jag vill anmärka, så att en annan gång kostnadsförslagen upptaga samtliga kostnader från början och inga efterräkningar ifrågakomma.

Såsom jag nämnt har jag intet annat yrkande att göra än att Utskottets förslag måtte bifallas.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Då den föregående talaren icke gjort något yrkande om afslag å Utskottets förslag, hade jag icke behöft begära ordet, men jag har velat fästa uppmärksamheten derå, att regeringen icke undandolt något af de för kasernbyggnaden nödiga kostnader. Det nu ifrågakomma anslag rörer blott *inventarier*, och dessa äro någonting helt annat än sjelfva byggnaden.

Öfverläggningen förklarades slutad; och blef Utskottets hemställan bifallen.

Punkten 58.

Utskottet hade uti denna punkt föreslagit:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af medel till *byggnader åt Svea Lifgarde* icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr Nyblæus: Jag tviflar icke på att Herrarne läst de skäl, som anförts i den Kongl. statsverkspropositionen för detta anslag, men de äro så märkliga, att de förtjena att i Kammaren uppläsas. Det heter i statsrådsprotokollet:

Anslag till inventarier för Svea artilleri-regementets kasernbyggnad.
(Forts.)

Angående byggnader åt Svea Lifgarde.

*Angående
byggnader åt
Svea Lifgarde.
(Forts.)*

“Regementet vore det enda af de i hufvudstaden garnisonerade, som ännu vore i saknad af en särskild matsal, hvaraf behofvet dock gjorde sig gällande så väl ur sundhetens intresse som det militär-ekonomiska. För närvarande intoge manskapet sina måltider, hvart kompani för sig, i de tränga sofrummen, dit maten uppbores i sår och tråg. Att en sådan anordning icke allenast försvårade tillsynen öfver snygghet och ordning vid måltiderna utan äfven vållade soldaten otrefnad i hans hem och framkallade obenägenhet att der uppehålla sig, vore obestriddigt, då han i dessa sofrum, hvarest luftvexling alltid vore svår att åstadkomma, besvärades så väl af matlukt som rengöring af matkärl m. m.; och bidroge följaktligen denna brist å tjenlig spislokal i sin mån till svårigheten att vid regementet anvärfva och bibehålla ordentligt folk.“

Vidare heter det:

“Det nuvarande arrest- och vakthuset gäfvæ, enligt Sekundchefens mening, äfven anledning till allvarliga anmärkningar. Denna byggnad vore för närvarande i det mest bristfälliga skick och kostade årligen stora summor för reparationer och underhåll. Härtill komme, att den för sitt ändamål såsom arrestlokal och regementshäkte vore helt och hållet oduglig. Regementets krigsrätt hade gång på gång till Sekundchefsembetet anmält, hurusom, enligt hvad vid ransakningar blifvit upplyst, ej allenast yttermurarne i detta häkte vore af den dåliga beskaffenhet, att häktade personer utan synnerlig svårighet beredt sig tillfälle att rymma, utan ock de inre skiljeväggarne mellan cellerna vore så tunna och klena, att fångarne genom dem både kunnat obehindradt samtala och äfven genom stenars uttagande beredt sig förbindelse sins emellan. Hvad de mörka arrestrummen beträffade, voro de af så osund beskaffenhet, att, på grund af regementsläkarens intyg, föreskriften i 2 Kap. 6 § af strafflagen för krigsmakten om fängelsestraffs förvandling till mörk arrest ej kunnat derstädes tillämpas, utan hade de dömde måst för fängelsestraffets undergående till allmänt häkte afsändas. Ett af regementsläkaren utfärdadt intyg, som af Sekundchefen blifvit bifogadt, innehölle, att ifrågavarande arrestbyggnad - genom sin belägenhet invid och öfver en afloppstrumma, hvarifrån en mängd stinkande fuktighet genom golfven och ventilerna inträngde i de små lokaler, hvori byggnaden vore sönderdelad, äfvensom derigenom att ytterväggarna voro så tunna, att det vore omöjligt inom densamma bibehålla en för helsan passande medeltemperatur, i det om sommaren hettan blefve olidlig och under vintren kölden, särdeles om nätterna, ganska svår, — kunde anses i högsta grad otjenlig som förvaringslokal för arrestanter till och med i helt kort tid; och då dertill komme, att inredningen af de särskilda lokalerna vore sådan, att afdunstningen från nattstolarne skedde inåt desamma, hvarigenom en så qväfvande och för helsan menlig atmosfär uppkomme, synnerligast i de mörka cellerna, der fönster icke kunde öppnas, att straffet genom att utstås i dessa rum skulle mångdubblas, hade han ansett sig icke kunna eller böra tillstyrka, att de till mörk arrest dömde finge undergå straffet i dessa lokaler, fullt fösvissad derom, att deras helsa derigenom skulle i mer eller mindre mån lida.“

Af det nu upplästa framgår att, om ett behof någonsin blifvit ådagalagdt, så är detta förhållandet uti ifrågavarande hänseende. Jag kan icke heller förstå, huru, då tillgångar finnas, ett anslag kan vägras till det i den Kongl. propositionen nu föreslagna ändamål. Jag vet ej om Stats-Utskottets ledamöter sjelfva tagit ifrågavarande lokaler i betraktande för att bilda sig en öfvertygelse om desammas beskaffenhet. Åtminstone tror jag att de hafva varit inbjudna till besöket, ehuru de kanske undvikit att begagna sig deraf; och man får icke förundra sig deröfver. Att en sådan skandal kan få ega rum vid arméens första regemente, hvilket dock räknar höga anor, hvilket ådagalagt en utmärkt tapperhet och för hvilket Konungen sjelf är Chef — att dess soldater skola behandlas på ett sätt, som man ej tillåter sig ens mot grofva brottslingar, är något hvaröfver man i sanning kan förvåna sig.

Det är hög tid att söka åstadkomma en förändring häri. Men då en sådan blott kan ske genom att för sådant ändamål bevilja anslag, så yrkar jag bifall till den Kongl. propositionen i frågan.

Grefve Posse: Herr Talman, mine Herrar! Stats-Utskottet har verkligen icke försummat att taga kännedom om de intressanta förhållanden, som i den Kongl. propositionen innehållas och i sin motivering för afslag icke sökt vederlägga dem, men deremot har det i stället anfört ett skäl, som jag förmodar icke kan lemnas utan afseende, nemligen att man icke, innan den nya härordningen blifvit beslutad, ansett det vara skäl att besluta byggnaders uppförande i och för en här, som man ännu icke vet hvar den skall placeras. Detta tror jag är ett tillräckligt talande skäl för bifall till Stats-Utskottets mening.

Herr Nyblæus: Detta af Stats-Utskottet uppgifna skäl innehåller icke mycket, ty hurudan än härorganisationen må blifva, så behövas ju alltid kasernbyggnader synnerligast i Stockholm, och det synes mig vara allt skäl att när man väntar sig ny härorganisation och vill i kasernerua införa nya trupper, som bestå af värnpligtige, anskaffa sådana, helst man väl icke kan införa dem i sådana lokaler som de ifrågavarande. Jag yrkar därför fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gäfvos propositioner, enligt de meningar som förekommit, såväl på bifall till Utskottets förslag, som jemväl på yrkandet att, med afslag å nämnda förslag, Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna nådiga proposition måtte bifallas; och biföll Kamraren Utskottets hemställan.

Punkten 59.

Blef likaledes bifallen.

Slutligen företogos till granskning de vid utlåtandet fogade ta-

*Angående
byggnader åt
Svea Lifgarde.
(Forts.)*

beller, och lät Herr Talmannen dervid uppläsa det förslag till ändringar och tillägg i samma tabeller, som Grefve Posse i förmiddags-sammanträdet sistlidne Lördag framlagt, och hvaröfver Kammaren sedermera vid behandlingen af 9:de punkten i det föreliggande utlåtandet förklarar sig vilja särskildt beluta i sammanhang med tabellernas granskning. I öfverensstämmelse med Grefve Posses ifrågasvarande förslag beslöt alltså nu Kammaren, att i merberörda tabeller, hvilka, för såvidt de öfverensstämde med de öfver utlåtandets särskilda punkter redan fattade besluten, i öfrigt godkändes, skulle vidtagas nedannämnda ändringar och införas följande tillägg:

1:o. Å tabellen *Litt. A.* skulle tilläggas följande mening:

“*Anm.* Inqvartering åtnjutes enligt nu gällande bestämmelser.“

2:o. Å hvardera af tabellerna *Litt. F. I, F. II, F. III, F. IV* och *F. V* skulle dels utbytas det på två ställen förekommande ordet: “Hofslagare“ emot ordet: “Sqvadronshästläkare“, dels tilläggas vid ifrågasvarande lönetitel följande mening:

“*Anm.* Dessutom bibehålles nummerlönen;“ och

3:o. Å hvardera af tabellerna *Litt. G. och H.* skulle ordet: “Hofslagare“ utbytas emot ordet: “Sqvadronshästläkare“ och vid ifrågasvarande lönetitel tilläggas orden: “beklädnad och portion.“

§ 9.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens under §§ 2—6 här ofvan antecknade beslut.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>Edström</i>	under	5 dagar från och med den	11 dennes
Friherre <i>Lagerfelt</i>	”	14 ” ” ” ” ”	12 ”
Herr <i>Rylander</i>	”	10 ” ” ” ” ”	21 ”
Herr <i>Granlund</i>	”	14 ” ” ” ” ”	21 ”
Herr <i>Walberg</i>	”	14 ” ” ” ” ”	22 ”
Herr <i>Norén</i>	”	12 ” ” ” ” ”	22 ”
Herr <i>Nils Petersson</i>	”	10 ” ” ” ” ”	22 ”
Herr <i>Ola Månsson</i>	”	12 ” ” ” ” ”	23 ”
Herr <i>Johan Jönsson</i>	”	14 ” ” ” ” ”	23 ”
Herr <i>Bengt Olofsson</i>	”	14 ” ” ” ” ”	24 ”

§ 11.

Till bordläggning anmälles Banko-Utskottets memorial N:o 9,

med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användning.

Detta memorial skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som då borde till slutlig behandling företagas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12 på natten.

In fidem
H. Husberg.